

Caietale DE LA ARACI

16

Publicație semestrială de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Anul IX, nr. 2(16), decembrie 2021

Redactor-șef: Luminița Cornea • Secretar de redacție: Nicolae Scurtu

Participanții la evenimentul lansării volumului *Pe urmele Basarabiei*, 12 oct 2019, în fața Casei Memoriale „Romulus Cioflec” din Araci: (de la stânga la dreapta) Victor Durnea, Luminița Cornea, Maria Ișaev, Vasile Malanețchi, Ligia Ghinea, Vasile Cornea.

MOTTO:

“Rod al unei munci susținute, realizată cu profesionalism și pasiune de către doamna prof. dr. Luminița Cornea, opera de restituire a lui Romulus Cioflec și de repunere a acesteia în circuitul cultural contemporan, cunoaște, datorită volumului *Pe urmele Basarabiei* un moment important. Discursul privitor la aceste meleaguri, încă înstrăinate de patria mamă, poate fi cu certitudine repolarizat pe baza onora dintre notele de călătorie ale scriitorului, în vreme ce demersul în sine, se constituie într-un pios omagiu adus unui om care a slujit într-un mod frumos cultura țării în care a fost zămislit.”

Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, *Slova nemuritoare a unui mare scriitor*, în *Revista română*, anul XXVII, nr. 1-2 (103-104), primăvara-vara 2021, Iași, p. 46-47.

CUPRINS

- Nicolae Scurtu** • Note despre câteva mesaje ale lui Romulus Cioflec • p. 2
- Luminița Cornea** • Romulus Cioflec pe drumul Luminii • p. 3
- Maria Vieru-Ișaev** • Importanța colaborării cu urmașii înaintașilor neamului • p. 7
- Iulian Chivu** • O cuvenită restituire: Romulus Cioflec • p. 11
- Maria Monica Stoica** • Călătoria, orizont al cunoașterii la Romulus Cioflec (VI) • p. 15
- Carmen Mușat-Coman** • Rădăcinile copacului... • p. 17
- Florentina Teacă** • Istoria ca o poveste • p. 18
- Cornel Dimovici** • Refugiul • p. 20
- Ionel Simota** • Ți-am spus, Mi-e dor • p. 21
- Adrian Munteanu** • Mama eternă, Din ramuri verzi • p. 21
- Învierea semințelor • p. 22
- Maria Monica Stoica** • Schimbarea la Față • p. 22
- Vadim Bacinschi** • Trandafiri..., Al toamnei • p. 22
- Verde și galben • p. 23
- Părintele Constantin Necula** • O carte cum nu-i alta • p. 23
- A. I. Brumar** • Locul ființei • p. 24
- Șerban Teculescu** • Scrisoare din Paris • p. 26
- Cristina Vișan** • Să vorbim, să scriem corect • p. 26
- In memoriam – Ion Topolog – Luminița Cornea**: S-a mai frânt un condei românesc, p. 27, **Nicolae Scurtu**: In memoriam Ion Topolog, p. 28, **Carmen Gheorghe**: „Am fost o dată absolut”, p. 29
- Activități de pedagogie la Casa Memorială „R. Cioflec” • p. 30

Nicolae Scurtu

NOTE DESPRE CÂTEVA MESAJE ALE LUI ROMULUS CIOFLEC

Biografia profesorului, publicistului, prozatorului și traducătorului Romulus Cioflec (1882–1955) s-a intersectat, un timp, cu cea a lui Panait Istrati, care a fost un excelent jurnalist și un prozator din cei mai valoroși din perioada interbelică. În calitate de gazetari, autentici, au realizat reportaje și interviuri cu muncitorii de la Lupeni și din alte centre miniere, în care au înfățișat viața insuportabilă a semenilor lor.

Măsurile punitive l-au determinat pe Romulus Cioflec să părăsească pentru totdeauna Partidul Național Țărănesc din care făcea parte și în a cărui doctrină, inițial, credea cu tărie. Fiind unul din cei mai apropiați prieteni ai lui Panait Istrati, Romulus Cioflec se asociază acestuia și îi trimite semne de prețuire lui Romain Rolland, care îl descoperise și îl impusese opiniei europene pe autorul cărții *Ciulinii Bărăganului*.

Într-o carte de *paraliteratură*¹, publicată recent la Paris, există câteva mesaje ale prozatorului și jurnalistului Romulus Cioflec, pe care le transcriu aici spre a-i întregi portretul, încă, atât de lacunar:

*

[Hunedoara], le 6 septembre 1925

Souvenir d'une visite au château et aux industries de Hunedoara.

Panait Istrati, Anna
Augustin Almăjan, Romulus Cioflec

[Romain Rolland, Villa Olga, Villeneuve (Vaud), Elveția].

*

Munich, 18 august [19]29

Amitiés. En route pour la Roumanie.

Panait Istrati

Affectueusement.

Bilili²

Respectueusement, votre admirateur,

Romulus Cioflec

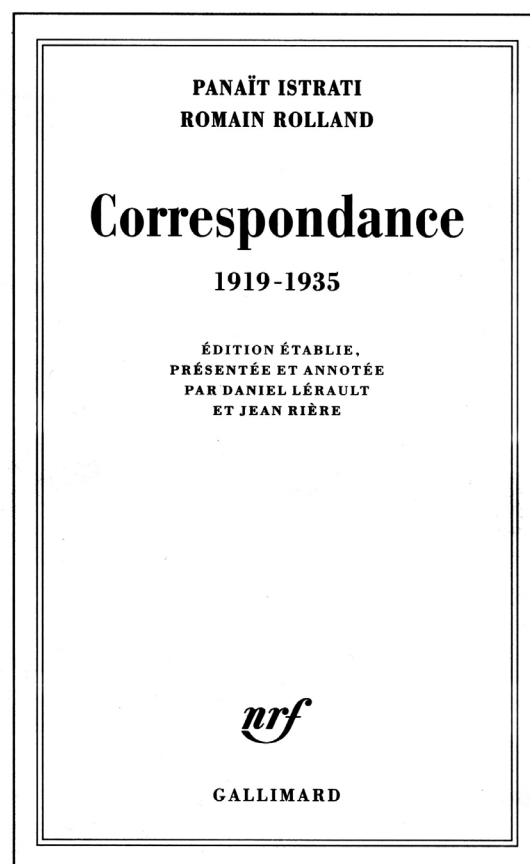
Se impune să precizez că mai există un mesaj din anul 1929, identic cu cel din 1925, pe care nu l-am mai restituit aici.

Aceste semne de admirație și prețuire confraternă sunt, de fapt, câteva momente de *neuitare* ce vin dinspre români, care au avut întotdeauna o profundă recunoștință față de literatura și cultura franceză.

Notă

1. Panait Istrati ~ Romain Rolland ~ *Correspondance 1919–1935. Édition établie, présentée et annotée par Daniel Lérault et Jean Rièrè*. [Paris], Gallimard, [2019], 645 pages. [Romulus Cioflec este menționat la paginile 302, 498–499, 501].

2. Una dintre soțiile lui Panait Istrati era de origine franceză.

Coperta cărții *Correspondance*

Luminița Cornea

ROMULUS CIOFLEC PE DRUMUL LUMINII

După anul 1990, apar elemente surprinzătoare în legătură cu activitatea și opera scriitorului Romulus Cioflec. Referitor la activitate, în perioada comunistă nu s-a putut aminti nimic despre cei aproape zece ani (1917-1926) petrecuți în Chișinău.

Surprizele sunt mai mari în privința operei, deoarece, după 1990, familia a dat la iveală opere inedite, aflate în manuscris, care, din diverse motive, nu puteau să vadă lumina tiparului în comunism. Mai întâi au fost „descoperite” cele patru piese de teatru, trei fiind publicate până în prezent (1). Demersul de restituire și reconsiderare a întregii opere a scriitorului Romulus Cioflec continuă.

De curând, doamna Gabriela Corodeanu, una dintre ficele scriitorului, a descoperit și a publicat romanul *Jertfă pentru lumină*, reprezentând o altă fațetă a operei scriitorului Romulus Cioflec (2). Față de dimensiunea capitolelor (aproximativ cinci pagini fiecare), *Prologul* cuprinde 24 de pagini în textul original.

Scriitorul Romulus Cioflec a considerat necesar a da unele „explicații”, pentru a-și motiva scrierea. Mai întâi se cuvine a menționa perioada elaborării textului. După ortografia folosită și după unele informații din *Prolog*, aparține ultimilor ani ai perioadei interbelice, până prin 1942-1943, ca și perioada scrierii celor patru piese de teatru, de asemenea rămase în manuscris.

Dacă cele cincisprezece capitole au un narator obiectiv, constituind fiecare o „poveste”, prologul îmbină caracterul obiectiv cu cel subiectiv. Personajul principal al *Prologului* – o poveste în sine, de altfel – este profesorul de latină Aurel Brateș, care trece printr-o tulburătoare criză psihologică, în urma decesului fiicei sale, Maria, de doar 12 ani. Întrebările care îl frământă și îl strivesc sufletește sunt de natură existențială. Mulțime de gânduri îi cuprind sufletul. Întrebările retorice îl învăluie din toate părțile: „dacă nu este nici Dumnezeu, nici suflet și nici mai multe treceri dincolo – adică evoluția sufletului prin mai multe vieți – atunci pentru ce conștiința și lupta ei aici?”

După primele pagini, personajul-narator subiectiv divulgă multe aspecte biografice ușor de recunoscut de către cei familiarizați cu activitatea autorului Romulus Cioflec (spre exemplu, se autodefinește „propovăduitor al Basarabiei”). După ce „a trecut o vreme” merge cu Aurel Brateș la o ședință de spiritism în casa profesorului Andrei Nițescu, unde întâlnește persoane cunoscute, inclusiv profesori (nume reale) de la *Liceul „Gheorghe Lazăr”* din București, unde Romulus Cioflec a fost profesor în perioada 1936-1942. Se face referire și la „aventurile” spiritiste ale savantului B.P. Hasdeu, care a fost „*readus la lumină de fiica-sa*”.

Ședințele de spiritism existau ca o modă în Bucureștiul mijlocului de secol XX, prelungindu-se, în unele medii sociale, până către finele secolului. Oscilând între ateism și credință, naratorul participă la mai multe ședințe de spiritism. Se simte dator să urmărească „*cu cea mai mare seriozitate și vigilență acele manifestări ale lumii invizibile, care pretindeau spiritității că sunt din lumea cealaltă.*” Unul dintre personajele-medium este scriitorul Panait Istrati (1884-1935), fost prieten al scriitorului, care îi va aminti de un proiect nerealizat, acela de a scrie în colaborare „*un roman social din viața înnegurată a satelor*”. Din viața de dincolo, Panait Istrati îi va „porunci” să scrie romanul. Desigur, cititorul contemporan recunoaște aici pretextul scrierii textului ce urmează. Este interesantă evidențierea unor fapte și întâmplări din viața comună a celor doi scriitori. Remarcăm, de asemenea, referirile la includerea pieselor de teatru *Cupa Domeniilor* și *Răfuiala* în repertoriul unor teatre, confirmând descoperirea, de curând, a corespondenței lui Romulus Cioflec cu Liviu Rebreanu (3).

În *Prolog*, este evidențiată ideea că pentru crearea unei opere trebuie talent și credință. Mai mult, naratorul se acuză că n-a avut tăria de a scrie opera „poruncită” de Panait Istrati „*fiindcă nu aveam credința destul de tare ca să pot să atac un subiect în așa domeniu.*” În sufletul lui persistă ideea că „*Aurel Brateș ar putea foarte bine să fie și el un perso-*

naj de roman, cu mai multe vieți – ca atâția alții cu o singură viață! – dacă, pe lângă multă credință, eu aș mai avea un adaos de încredere în mine.”

Finalul *Prologului* anunță, cum era de prevăzut, hotărârea „de a romanța viața lui Aurel Brateș, adică unele dintre viețile lui.” Nu ne punem întrebarea cât de autentică a fost în sufletul scriitorului problema „credinței dobândite în ideea mântuitoare a reîncarnării”, însă o considerăm un pretext pentru conceperea unui roman cu tema metempsihozei.

Tema metempsihozei constituie o veche predilecție a romantismului. Nu se poate să nu ne gândim, în cadrul literaturii române, la Mihai Eminescu care tratează această temă în opera sa *Avatarii faraonului Tlá*, „nuvela romantică cea mai imaginativă”(4). Eminescu are la baza formării sale intelectuale bogata literatură europeană, în special cea germană. Nutrim convingerea că și Romulus Ciofleac – cunosător al limbii și literaturii germane – a citit și a fost cucerit de opera lui Goethe, *Die Metamorphose der Pflanzen*. Desigur a fost atras, ca scriitor, de istoriile senzaționale și fabuloase ale literaturii romantice europene. Explicăm, astfel, dorința lui de a realiza un roman cu tema metempsihozei.

Liviu Rebreanu, scriitor prin excelență obiectiv, tratează tema metempsihozei în romanul *Adam și Eva*, plimbându-și eroii prin mai multe epoci și prin mai multe decoruri existente în șapte vieți. Romulus Ciofleac se detașează, ca tehnică a scriiturii, de marele romancier contemporan lui, prin insistența asupra aventurii spiritiste din *Prolog* și asupra ideii reîncarnării, o idee aflată în contradicție cu preceptele credinței creștine.

Romanul *Jertfă pentru lumină* se constituie ca operă unitară prin tema metempsihozei și prin înlănțuirea unor „povești” captivante, cu personaje ce se jertfesc pentru lumina harică. Titlul este edificator, iar scriitorul insistă, și în *Prolog* și în capitolele romanului, asupra ideii fragmentului ce urmează, care poate fi și punct de plecare al romanului: „Am plecat înainte de vreme – îi spune fiica Sanda, prin medium, lui Aurel Brateș – pentru ca tu, prin această încercare, să te poți întoarce iarăși la lumină, la cunoașterea Creatorului, a creației Lui și a chemării Lui! Să fii cum ai mai fost în alte vieți.” Concluzia ar fi că dacă ai în tine lumina inimii și a minții, lumina vieții, vei ajunge să ai foarte multă putere și bucurie de viață.

Coperta cărții *Jertfă pentru lumină*

Titlul, ce conduce la o tematică creștină, relaționează și cu dedicația autorului: „*Dedic această carte slujitorilor la altarele creștine din lumea întregă!*”

„Poveștile” care urmează, fiecare cu lumea ei, cu epoca ei, cu decorul ei și mai ales cu personajele specifice timpului (profesor, preot în templu, sclav, rege, pustnic, secretar al sinedriului, fiu de senator roman) parcă te răvășesc psihic, gândind la existența omului, la această taină a vieții, cum remarcă naratorul: „bine se știe că între cele două lumi, zidul e de nepătruns.”

Prima poveste este cea a lui Aurel Brateș, care, plecat în război, cade la Sevastopol, iar sufletul îi colindă un timp pe pământ, în locuri știute, apoi „se vede tot mai în afund de vreme, în vieți deplin lămurite ori numai vag întrezărite.”

În a doua poveste, Brateș este preot de templu, în Arabia „cu mii de ani în urmă”, înainte de Egiptul faraonilor, purtând numele de Caela. Cu toate că-i jură mamei că are să-și crească fratele în cinste și înțelepciune, Caela îl nedreptățește pe Menin, fratele său, căruia îi „fură” iubita. După ce a băut paharul

viciului până la fund, Menin se întoarce la Caela, spunându-i cu obidă: „*Ai făcut o crimă și-ți vor trebui veacuri ca s-o răscumperi.*”

A treia poveste se petrece pe la mijlocul veacului al XIX-lea, înainte de Hristos. Haribu este luat în captivitate, la cucerirea Libiei, și dus în Egipt, ca sclav. În viața lui, elementul voință dispăruse odată cu libertatea și inițiativa. Uneori se gândea la speranța spulberată de a avea și el o familie, iar gândul îi fuge la „*chipul fraged al copilei Asua, care era azi cine știe a cui, care nu mai era azi poate a nimănui.*”

În a patra poveste, cel ce fusese odinioară sclav se întoarce pe pământ ca stăpânitor de oameni. Este regele Achiș, fiul lui Maoc, care a domnit în prima jumătate a veacului al XI-lea î. H. peste unul din cele douăsprezece triburi ale lui Israel. Achiș este bogat și lacom „*tot adunând, avea credință din ce în ce mai puțină în Domnul*”, sfârșind în „*deplină rătăcire, neștiutor și îngropat în bogății.*” Finalul capitolului are un evident caracter moral-educativ: „*Căutând să scape de orice suferințe și să se scalde în bogățiile și plăcerile pământului, trecuse prin viață fără vreun gând pentru cele de sus și fără folos.*”

Tulburătoare este povestea a cincea, prin drama trăită de Ege, într-un sat de plugari înstăriți. Atiana, iubita lui, pornise într-o direcție, iar Ege în alta. Urcând pe platoul Tibetului, Ege reușește „*să biruie și să se biruie și el în căutarea de sine spirituală*”, rămânând „*un om care, prin puterea divinității, știe să îndepărteze suferința și boala de la semenii săi.*” Finalul capitolului anticipează întâmplările din poveștile următoare. Pătimirea Atianei o va face „*capabilă să accepte, peste câteva veacuri, jertfa ei proprie pentru cel pierdut acum, jertfa unei copile pentru ridicarea unui părinte.*”

Cu a șasea poveste suntem în Ierusalim, în epoca viețuirii pe pământ a Mântuitorului. Unul dintre marii cărturari ai vremii, Efraim, este secretar al sinedriului și al lui Caiafa, în perioada când în Ierusalim era mare agitație „*în jurul omului care-i dăduse lui atâta de luptat, în jurul aceluia care se încumetase să înfrunte pe înțelepții și pe conducătorii poporului.*” Exact atunci, lui Efraim i-a murit copila de numai trei ani, Miriam, cel mai iubit dintre cei patru copii. Efraim descoperea „*cele două fețe ale vieții lui pământeste: huzurul cu orgoliul și încercarea cu*

trezirea.” Este atras de cuvintele lui Hathan, „*sclavul ce pășea pe drumul luminii.*” Naratorul omniscient dezvăluie cititorului noi taine. Hathan își cerceta stăpânul în timp ce-i vorbea cu glasul inimii despre „*Cel crucificat*”, dar parcă se temea de Efraim „*unul din judecătorii Lui.*” Totuși îl considera un stăpân bun – „*știau amândoi că sufletele mai revin în alte vieți, dar n-aveau de unde să știe că fuseseră cândva frați, că stăpânul de astăzi avea o plată de făcut pentru fratele de atunci, sclav ce pășea astăzi ferm pe drumul luminii. De unde să știe ei că aceea care se sacrificase pentru cel ce fusese judecător lui Mesia, fusese mama lor de altădată.*”

Asemenea reluări și anticipări realizează legături între „poveștile” romanului, consolidându-le unitatea. Legătura dintre ultima și penultima povestire este esențială. Discuțiile cu Hathan îl marchează puternic pe Efraim, îi rămâne fixat în minte portretul lui Iisus realizat de Hathan, ca fiind omul ce „*nu știa să râdă și să zâmbească, ci doar să iubească și să ierte și să înalțe pe alții.*” La adunarea sinedriului, Caiafa vorbește aprins despre „*Tulburătorul care continuă să răscrolească sufletele*” și că este iarăși nevoie să se ocupe de El. Cuvintele Marelui preot „*cădeau ca lovituri grele de ciocan mai cu seamă în creierul lui Efraim*”, care simți că de undeva, din nevăzut, coboară asupra-i milă și îmbărbătare. Se simți „*neașteptat ridicat sufletește de o putere nevăzută.*” Bănuiește că este „*Acela care propovăduise pentru urechile lui Hathan.*” Mai mult, simte înstrăinare față de cei din jur și pleacă de la adunarea sinedriului, retrăgându-se, pentru totdeauna, la pământurile lui, în singurătate, „*simte cum lanțuri cad pe rând de pe el.*”

Acțiunea povestirilor este măiestrit gradată cu ascendență spre final. Ultima poveste are în centru persecuția creștinilor din Roma, la „*abia câțiva ani din greaua încheștare de la Dunăre...*” Tensiunea este maximă. Cornelia, fiica senatorului Hortensius, este creștină, încreștinată prin sclava Iulia; alți sclavi erau creștini și ei. Epoca este tulbure, cu mari temeri. Cornelia își descoperă identitatea de adeptă a lui Hristos în fața tânărului pe care îl iubea, Laurentius, fiul bogatului senator Albanus, de care nu se temea, fără a conștientiza de ce. Are încredere în el și-i spune adevăruri pe care Laurentius le ascultă „*cu ochii mari*”, spre exemplu „*sămânța asta se vântură*

Participanții la evenimentul lansării volumului *Pe urmele Basarabiei* din 12 octombrie 2019, sub umbra nucului bătrân

azi prin întreg imperiul și ea nu poate fi stârpită din inimile oamenilor. E hrană pentru inimile oamenilor și rodește în inimile lor.”

Povestea continuă. Cititorul află din discuția în noapte a sclavilor și din gura Iuliei că la adunarea creștinilor din seara aceea, iar au fost prinși și arestați creștini, că ea și stăpâna ei, Cornelia, au scăpat „*printr-o minune*” datorită curajului și hotărârii lui Laurentius.

Textul se încheie cu bănuiala senatorului Hortensius că fiica și sclavii săi ar fi creștini. Finalul rămâne deschis pentru cititor. În realitate, din text au fost pierdute ultimele pagini.

Paginile cresc în intensitatea trăirii emoționale de la prima la ultima filă, deoarece scriitorul a căutat, mai întâi, un pretext în a-și motiva scrierea, apoi și-a propus să urmărească un archaeu, pe drumurile timpului și ale spațiului, având convingerea că „*ne curățim și ne luminăm cu fiecare viață, pentru ca în cele din urmă, cândva, spiritul să ajungă și să rămână în lumină deplină și în fericire.*”

Regăsim în *Jertfă pentru lumină* stilul caracteristic lui Romulus Cioflec, la care se adaugă informația

bogată, sobrietatea, echilibrul narativ, harul fanteziei creatoare. Nu-i ușor să treci prin epoci atât de îndepărtate și să le evoci obiectiv! Este o operă care ar putea fi ușor ecranizată tocmai datorită bogăției de informații din epoci diferite și a varietății de personaje.

Note bibliografice:

1. Romulus Cioflec, *Moarte cu bocluc*, ediție îngrijită, prefață și tabel cronologic de Luminița Cornea, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sf. Gheorghe, 1998; idem, *Cupa Domeniilor*, cu o postfață de Doru Munteanu, Editura Angvstia, Sf. Gheorghe, 2012; idem, *Răspântia*, cu o prefață de Nicolae Scurtu, Centrul de Cultură al Județului Covasna, Sfântu Gheorghe, 2016.

2. Romulus Cioflec, *Jertfă pentru lumină*, Editura Pastel, Brașov, 201

3. Nicolae Scurtu, *Însemnări despre scriitorul Romulus Cioflec*, în *România literară*, anul XLIV, nr. 52, 21 decembrie 2012, p. 15

4. G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, ediție și prefață de Al. Piru, Editura Minerva, București, 1982, p. 453

Maria Vieru-Ișaeu (Chișinău)

IMPORTANȚA COLABORĂRII CU URMAȘII ÎNAINȚAȘILOR NEAMULUI

Dedic acest articol regretatului Constantin Filipovici, fiul Silviei Murafa-Filipovici, nepotul martirului Simion Murafa.

Românul basarabean Simion Murafa și urmașii lui

Simion Murafa, născut la 1887 în com. Cotiugeni Mari, jud. Soroca, a fost ucis barbar în august 1917 în apropierea Chișinăului, de un grup de ostași din armata imperială rusă, porniți pe fapte criminale. Aceași soartă a împărtășit-o inginerul hotarnic Andrei Hodoroșea, la via căruia s-a întâmplat nenorocirea, comentată mult la vremea sa în presă și în societate.

Fiica lui Simion Murafa, Silvia, a văzut lumina zilei la scurt timp după moartea tatălui. A fost marcată de lipsa părintelui și de împrejurările în care s-a stins din viață, mai cu seamă în copilărie și adolescență. S-a refugiat în România împreună cu maica sa, Polina Murafa, rusoaică din îndepărtatul oraș siberian Blagoveșinsk, căsătorită a doua oară cu Victor Mateevici, fratele lui Alexei Mateevici. L-a iubit însă toată viața doar pe Simion Murafa. Înainte de a se căsători cu Victor Mateevici, și-a cerut voie de la fosta soacră, cu care a păstrat bunele relații, și la care mergea în vacanțe (din amintirile Margaretei Filipovici și a lui Anatolie Murafa, născut în 1926 în Cotiugeni Mari, decedat în 2013 la București). Silvia, Polina și Victor au locuit în refugiu la Câmpulung Muscel, unde își dorm somnul de veci.

Am avut norocul să-l cunosc în 2005, prin muzeograful și istoricul literar Vasile Malanețchi, pe fiul Silviei Murafa-Filipovici, inginerul Constantin Filipovici, între timp trecut la Domnul. Colaborarea cu regretatul Filipovici, „Coti” ori „Cotic”, cum era supranumit în familie, cât și cu soția sa Margareta și cumnata Mariana a dat roade. Precum a dat roade colaborarea cu surorile Eleonora Popa și Gabriela Corodeanu, fiicele lui Romulus Cioflec din a doua căsătorie. Prima soție a ardeleanului Romu-

lus Cioflec a fost basarabeanca Antonia (Antonina) Gavriliță, tovarășă de idei, acțiuni și aspirații naționale cu Simion Murafa. Era fiica distinsului nobil Emanuil Gavriliță, directorul ziarului „Basarabia”, editat la Chișinău în anii 1906-1907.

Antonia Gavriliță-Cioflec și Casa Memorială „Romulus Cioflec”

Anume prin Constantin Filipovici am aflat de Casa Memorială „Romulus Cioflec” din comuna ardeleană Araci, pentru ca mai apoi s-o cunosc, la București, pe Eleonora Popa. Eram în căutarea imaginii Antoniei Gavriliță, martoră la uciderea lui Simion Murafa și a lui Andrei Hodoroșea. Aflasem despre curajul acestei domnișoare, manifestat într-un moment cumplit, din cartea lui Romulus Cioflec „Pe urmele Basarabiei... (Note și impresii din revoluția rusească)”, reeditată la Chișinău în 1992. Ediția princeps a volumului a văzut lumina tiparului în 1928 la București. Cazul a fost descris de Romulus Cioflec și în presa epocii, inițial în primul număr al ziarului *Ardealul*, scos de Onisifor Ghibu la Chișinău în 1917, apoi în ziarul *Cuvânt moldovenesc*, din 10 mai 1929, publicația „Astrei” basarabene. Articolul este intitulat „Cei dintâi căzuți. Cum a fost omorât Simion Murafa”.

Cu prilejul încheierii cursurilor pentru învățători din vara lui 1917, scopul cărora era introducerea limbii române în învățământul primar din Basarabia, pe 20 august, într-o zi de duminică, inginerul hotarnic Andrei Hodoroșea a adunat la via sa din apropierea Chișinăului un grup de basarabeni și români din alte ținuturi, pentru a marca evenimentul. Printre invitați erau profesorii Liviu Marian, Romulus Cioflec, Axente Banciu, Gheorghe Tofan, avocatul Vasile Glăjar, agronomul Vorobchievici, cărora li s-au alăturat câteva domnișoare. Întâmplător ori

Familia scriitorului Romulus Cioflec, 7 mai 1945

nu, dar pașnica adunare a fost agresată de un grup de ostași din armata rusă, porniți împotriva „burjuilor”. Au fost uciși Simion Murafa și Andrei Hodorogea. Îngroziți de cele întâmplate membrii grupului au luat-o la fugă, care încotro. Numai domnișoara Gavriliță, viitoarea soție a lui Romulus Cioflec, a rămas pe loc, încercând să-i ajute pe răniți. Am scris despre cele întâmplate în comunicarea *„Pe urmele ardeleanului Romulus Cioflec... Pe urmele basarabenilor Emanuil Gavriliță și Antoninei Cioflec-Gavriliță...”*, susținută pe 18 noiembrie 2006 la simpozionul de la Araci, publicată între timp în volumele *Un ardelean pe drumurile lumii* (Sf. Gheorghe, Ed. Arcuș, 2007) și *Emanuil Gavriliță și ziarul Basarabia* (Chișinău, Ed. Epigraf, 2020).

Surorile Eleonora și Gabriela Cioflec

Impresionată de curajul Antoniei Gavriliță, dar și de respectul cu care vorbea despre ea în carte Romulus Cioflec, doream neapărat să-i cunosc chipul. Am presupus că pot găsi imagini cu această admirabilă „reprezentantă a naționalismului moldovelesc” (românesc), în casa Eleonorei Popa. Nu m-am înșelat. Doar că a durat ceva timp. La rugămintea

mea „să mai caute”, reluată la fiecare venire la București, doamna Popa a găsit în sfârșit o fotografie de grup, din care făcea parte și Antonia Gavriliță, realizată la Chișinău prin anul 1917, un document de epocă rar și inedit, rătăcit prin sertarele familiei. Lucrurile se întâmplau în 2005-2006. Insistența subsemnatei avea justificare „istorico-civico-patriotică”. Deși Antonia Gavriliță s-a remarcat în mișcarea de renaștere națională din Basarabia încă de pe vremurile țariste, chipul ei era necunoscut. Astăzi îl cunoaștem. O copie a fotografiei a ajuns pe 18 noiembrie 2006 în colecția *Casei Memoriale „Romulus Cioflec”*, fiind oferită de Eleonora Popa cu prilejul simpozionului de la Araci.

De altfel, tot prin Eleonora Popa am cunoscut chipul Iuliei Bujoreanu, o altă valoroasă basarabeancă, una dintre cele trei domnișoare, studente mediciniste la Iași, care în ianuarie 1918 au întâmpinat, la Chișinău, Armata Română, înfășurate în tricolor. Albumul de familie păstrează imaginea acestei cunoscute-necunoscute unioniste, ajunsă medic la București, căsătorită se pare cu Ion Mironescu, medic-scriitor din Iași, prins și el în istorica fotografie de grup. Bujoreanu era prietenă cu familia Ana și Romulus Cioflec. Locuia la câteva case de Panteleimon Halippa, pe strada Alexandru Donici.

„Pe urmele destinului: O goană în jur de sine însuși” de Romulus Cioflec, un „roman trăit, care nu putea rămâne nescris”.

După moartea Eleonorei Popa, Dumnezeu s-o odihnească! am colaborat cu cea de a doua fiică a lui Romulus Cioflec, dna Gabriela Corodeanu. Prin ea m-am apropiat de un alt volum al scriitorului – *„Pe urmele destinului: O goană în jur de sine însuși”* – un „roman trăit, care nu putea rămâne nescris”, vorba autorului, publicat în plin război, în 1943, la Editura „Remus Cioflec” din București. Peste cinci ani Romulus Cioflec va înmâna cartea fiicei Gabriellei, cu următoarea dedicație:

„Dăruiesc această carte, stoarsă din drama bunicii; Gabrielei mele, la împlinirea celor șase ani de la venirea ei pe lume și pentru începutul vieții școlare. I-o dau în semn de amintire și iubire – ca zălog pentru sufletul ei de mă(i)ne. Pentru ca de câte ori în viață va avea clipe de încercare și șovăire, să-și aducă aminte de tatăl ei, de credința lui în Dumnezeu

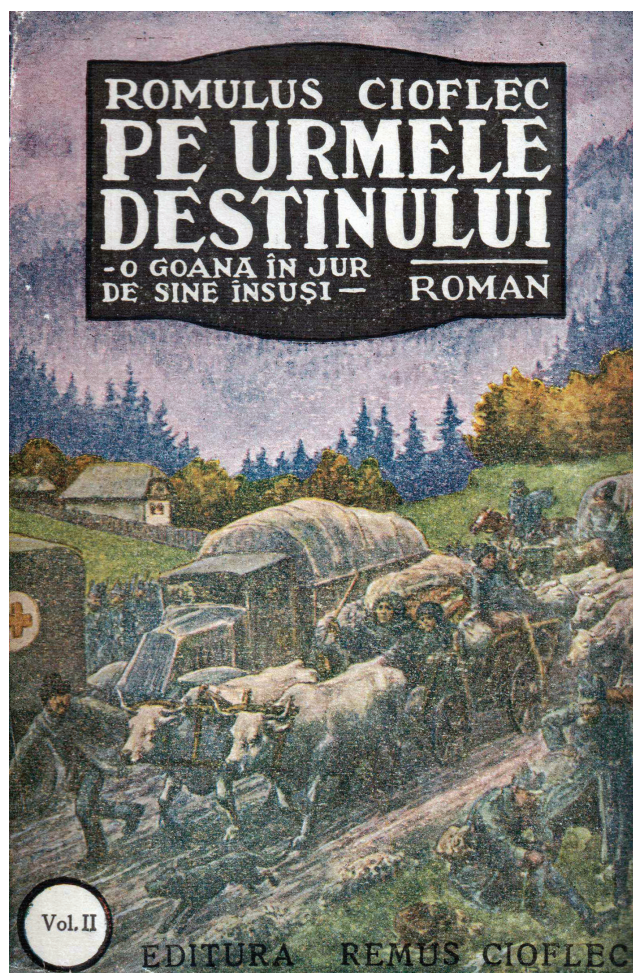
și în viața modestă, în muncă și în iubirea de oameni.

București, 31 August 1948, Romulus Cioflec”.

Autorul descrie fuga din calea armatei ungarilor și a nemților a „atâtor existențe omenesti (...) smul-se cu totul neașteptat, ca de un șuvoiu, din pacea unui cămin din sat – din singura lume cunoscută, ca să fie aruncate în lumea cea largă, cu atâtea întrebări și încercări pentru sufletele lor, și cu nenumărate peripeții”. Evenimentele se produc în Primul Război Mondial, prototipii romanului fiind frații și părinții lui Romulus Cioflec, care au ales să se refugieze în Țară, alăturându-se trupelor române în retragere. Odiseea lor, cu „încercări ce par cu neputință de birui”, a durat – uimitor! – doi ani și jumătate, timp în care au străbătut nu doar localități și state, dar și continente. Odată ajunși în Rusia a trebuit să fugă prin Siberia și de bolșevici, instalați între timp la putere prin lovitură de stat. Pentru bejenarii din Ardeal, bolșevicii reprezentau același pericol ca ungurii și nemții.

Datorită încrederii Gabrielei Corodeanu, fapt pentru care îi mulțumesc și cu acest prilej, am putut parcurge în voie ediția princeps a romanului, dar și cea reeditată în 1985. Cu regret cititorii ultimei ediții nu vor găsi nota autorului din interiorul supracopertei, prezentă în prima ediție, din care am citat mai sus. Precum nu vor găsi simpla și frumoasa dedicație de pe prima pagină – „Anei”. Așa s-a numit a doua soție a lui Romulus Cioflec. Au dispărut din ediția din 1985 rândurile despre Basarabia românească, aflată mai bine de un secol sub dominația imperiului rus, alte rânduri ce ar fi deranjat regimurile comuniste din URSS și Republica Populară România. Coperta color din ediția princeps, impresionantă și sugestivă, care reproduce scena refugiului din Araci, este net superioară celei din 1985. Vedem în prim plan familia protagoniștilor romanului, căruța trasă de boi, un câine fugind alături, vaci, mașini, ostași, priveliștea locurilor natale, o casă rămasă în urmă, într-un cuvânt – Goana.

Ne întrebăm dacă coperta a fost realizată cumva de Antonia Gavriliță, care avea darul picturii. După divorț, dânsa a păstrat relații de prietenie cu fostul său soț și familia acestuia. În noaptea când Romulus Cioflec se stinge de viață – era anul 1955, fiicele Eleonora și Gabriela au fost duse la „tușica Antonia”, ce locuia la o stație de tramvai de ei, ca să fie scutite

Coperta volumului *Pe urmele destinului*

de stres. Copilele simțeau că sunt iubite de Antonia. Și ele o iubeau. Le făcea păpuși din cârpe și carton mulat, pictate cu măiestrie. Nu le-a spus niciodată că a fost căsătorită cu tatăl lor, păstrând discreția. Era blândă, foarte caldă, drăguță, iubită de soacră și numeroasele rude Cioflec. Aceste mărturii ale Gabrielei Corodeanu sunt o dovadă în plus că Dumnezeu a înzestrat-o pe Antonia Gavriliță cu un suflet de o rară nobleță.

Bariera Vergului din București – zonă cu parfum istoric și sentimental. Soarta tragică a unui roman

Îmi doream demult să cunosc unde au locuit Antonia Gavriliță și familia Cioflec. Visul mi s-a împlinit datorită Gabrielei Corodeanu. Ambele case se aflau în zona Bariera Vergului, în apropierea Bisericii „Sf. Constantin și Elena”, ctitorită de Mareșalul Ion Antonescu și soția sa Maria, ridicată prin strădania preotului Constantin Sârbu. Romulus Cioflec a închiriat o căsuță cu parter pe actuala stradă Ing. Nicolae Slăniceanu, nr. 6. Ultimul proprietar, șofer de la Ambasada Bulgariei, i-a silit să plece de pe

această adresă prin aprilie 1957-58, oferindu-le un apartament cu chirie în cartierul Floreasca.

Casa avea sufragerie, dormitor și birou. Iarna toți patru stăteau în sufragerie, unica încăpere încălzită cu sobă și lemne. Astăzi, în locul casei se înalță un bloculeț simpatic. În preajma lui mi-a fost dat să aud o poveste dureroasă despre soarta cărții *Pe urmele destinului...* După 1944 volumele au fost scoase din librării. Romulus Cioflec a ascuns o parte din ele între grinzile din podul casei, acoperindu-le cu un strat de nisip din curte, cu care se jucau ficele. Să fi fost 50-100 de exemplare, presupune Gabriela Corodeanu.

– Când proprietarul ne-a dat afară, mărturisește Gabriela, mama stătea noaptea și ardea câte puțin cărțile în sobă. Tata murise deja.

– Săraca de ea! îi spun, imaginându-mi frica prin care a trecut familia Cioflec sub regimul comunist din România, de factură sovieto-stalinistă.

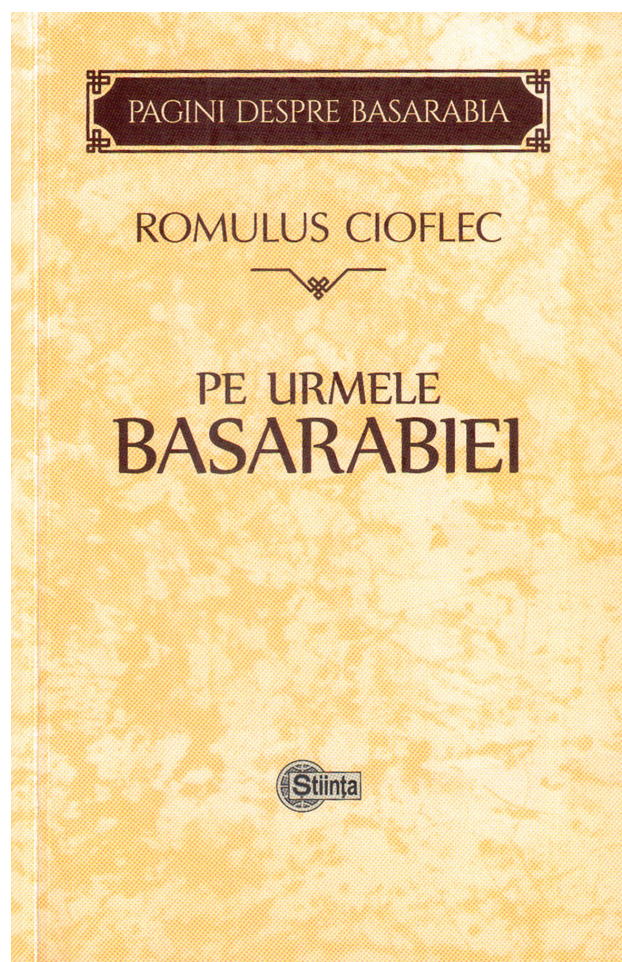
– Își ardea sufletul... Vă dați seama. Era aprilie și nu era cazul să faci focul. Dimineața găseam în curte bucăți de hârtie arse. Cădeau din horn. Știu de la tata că atunci când a scris cartea, a venit din Araci bunicul. A stat la noi povestindu-i despre cele întâmplare.

Gabriela s-a născut în 1942, în casa unde mai târziu s-au ars cărțile. A fost botezată de legendarul preot Constantin Sârbu, ajuns deținut politic, prieten cu familia Cioflec. Eleonora, „Nora”, se născuse cu un an înainte, în 1941.

– Părinții se căsătorise în 1929 la Timișoara. Apoi au venit la București. Au avut copii destul de târziu. Mama i-a declarat hotărât tatălui: „Ori îmi iau serviciu, ori avem copii, căci nu pot sta inutilă!”. Se pare că tata nu și-a dorit copii. Dar ne-a iubit foarte mult când ne-am născut.

Casa în care a locuit Antonia Gavriliță, de pe actuala Calea Călărașilor, colț cu Bdul. Mihai Bravu, nu mai există nici ea. Era genul de case cu parter și etaj, construite în perioada interbelică pentru oameni cu venituri medii, locuite de două familii. Astăzi e un vis să ai un astfel de imobil.

– Mergeam foarte des la „tușica Antonia”, își amintește Gabriela Corodeanu. Ajungeam singure la ea. Păpușa pe care mi-a făcut-o era singura pe care am avut-o în copilărie. Antonia locuia cu o vară de a noastră, Zamfira Evuțianu, fiica lui Silvestru Cioflec, fratele tatălui, căsătorit cu o basarabeană. Silvestru a fost și el în Basarabia.

Coperta cărții *Pe urmele Basarabiei* de Romulus Cioflec, Editura Știința, 2019

Valoarea istorică a relicvelor de familie. Invitație la colaborare. Pictorița Antonia Gavriliță

Antonia Gavriliță i-a supraviețuit lui Romulus Cioflec cu cinci ani, decedând pe 22 octombrie 1960, la Pucioasa. Picta. Era membra Uniunii artiștilor plastici din Basarabia. Portretele părinților lui Romulus Cioflec, executate de ea, au ajuns prin voia Domnului în *Casa Memorială „Romulus Cioflec”* din Araci. Este o realizare importantă, un început de descoperire și cunoaștere a pictorului Antonia Gavriliță. L-a pictat și pe Silvestru, lucrare aflată în casa unei nepoate de-ale sale din București. Urmașii lui Victor Cioflec, fratele scriitorului, din Timișoara, păstrează o pictură realizată de Antonia Gavriliță cumnatei sale Victoria Cioflec, soția lui Victor.

Descoperisem cândva la Arhiva Națională din București că unul dintre tablourile Antoniei Gavriliță se afla în colecția lui Pantelimon Halippa, de care era legată prin multiple fire (se pare că dânsa l-a pictat și pe acest înaintaș). Sperăm că lucrarea despre care vorbește sursa de arhivă s-a păstrat, dacă nu cumva

se află în casa de pe strada Alexandru Donici, unde locuiește nepoata lui Pantelimon Halippa. Orice nouă descoperire în acest sens nu poate decât să ne bucure. Precum ne bucură colaborarea cu urmașii unor înaintași cu iubire de oameni și fapte naționale.

Bunăvoință, altruism, spirit civic – e tot ce așteaptă cercetătorii de la rudele înaintașilor. Amintirile, fotografiile, în cazul nostru picturile, alte documente de familie – toate sunt binevenite, toate pot contribui la reconstituirea istoriei, îmbogățind-o cu noi și noi detalii relevante.

Octombrie 2021, București

P.S. Ziarul chișinăuian *Viața Basarabiei*, scos de Pantelimon Halippa, bun prieten cu Romulus Cioflec, publica pe 18 mai 1924 o știre cu titlul „Adunarea partidului țărănesc în Sireți. Vizita la organizațiile din Strășeni și Cojușna”. Cititorii au aflat că de Sf. Gheorghe o echipă de trei propagandiști din Comitetul Central al Partidului Țărănist din Chișinău – T. Lincescu, Gh. Marin și R. Cioflec au plecat cu căruța la Sireți. Sătenii s-au adunat în ograda lui moș Gh. Jalbă. Din Comitetul Partidului Țărănesc din sat făceau parte Nicolae Vrânceanu, Ștefan Buzu, Petre Țigănaș, Cozma Moisei și Vasile Toader Moisei.

Partea curios-miraculoasă este că profesoara Luminița Cornea din orașul Sf. Gheorghe, care de ani buni promovează numele lui Romulus Cioflec, fapt pentru care o felicităm, a ajuns prin intermediul subsemnatei în vara lui 2019 la mănăstirea din com. Sireți, fiind găzduită cu amabilitate de starețul mănăstirii, pr. Porfirie Dobre. Era anul când la Chișinău s-a lansat volumul *Pe urmele Basarabiei*

La mănăstirea Sireți, de lângă Chișinău, august 2019, cu Maria Lupoian, Maria Ișaev, Luminița Cornea, pr. stareș Porfirie Dobre, Areta Moșu, pr. Natanael (de la stânga la dreapta)

de Romulus Cioflec, îngrijit de Luminița Cornea, editat de Editura Știința.

O altă coincidență este că profesoara Luminița Cornea și monahul Porfirie Dobre provin din același județ Giurgiu. Nebănuite sunt căile Domnului...

Octombrie 2021, București

CRONICA LITERARĂ

Julian Chivu

O CUVENITĂ RESTITUIRE: ROMULUS CIOFLEC

Dacă pe piața cărții românești marile edituri au în ultima vreme oferte tot mai inegale, centrele culturale județene, în schimb, vin concomitent cu multe lucrări de incontestabilă valoare și am în vedere, de pildă, *Însemnările de călătorie* ale lui Romulus Cioflec, care apar la Sf. Gheorghe, sub egida Centrului de Cultură al județului Covasna și sub sem-

nătura cunoscutei prof. dr. Luminița Cornea, de al cărei nume se leagă și alte lucrări publicate din și despre opera lui Romulus Cioflec, cel care în prima jumătate a veacului trecut se impunea viguros în literatura română, în lumea scriitoricească a vremii sale. Învățător pentru scurtă vreme, bibliotecar, apoi profesor la Pomârla (Botoșani), la Chișinău, la Ti-

Coperta volumului *Însemnări de călătorie* de Romulus Cioflec

mișoara, la București, Romulus Cioflec ia parte din convingeri la viața socială și se înscrie în Liga Drepturilor Omului sau reprezintă cadrele didactice la *Internaționala* de la Paris în 1925, este simpatizant și membru al Partidului Național Țărănesc, motiv pentru care va fi condamnat în 1947 alături de Ion Mihalache (fost coleg de bancă), de Iuliu Maniu și de alți frunțași ai prtidului (deși renunțase la această calitate), fapt care îl dezamăgește și îl face să se retragă definitiv din viața publică.

Pasionat de călătorii (la Petrograd – 1917; la Madrid – 1927; în regiunile scandinave – 1929), va cutreiera Bulgaria, Turcia, Grecia, Italia, ipostază a vieții autorului cunoscută și din volumele *Sub soarele polar. Impresii și peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul Krasin* (1930) sau *Cutreierând Spania. Impresii de călătorie* (1929). Scrie proză: nuvele și povestiri (*Doamne, ajută-ne!* – 1907; *Lacrimi călătorești* – 1920; *Pe urmele Basarabiei... note și impresii din revoluția rusească* – 1928; *Români din secuime* – 1942; *Trei aldămașe*, postum, 1970), dar și romane (*Vârtejul*

– 1937; *Pe urmele destinului. O goană în jur de sine însuși* – 1943; *Ispășirile* – 1947, rămas inedit; *Boierul*, publicat postum – 1957). Romulus Cioflec (1882-1955), prin publicistica lui, este remarcat de Ilarie Chendi, de Nicolae Iorga, Emanoil Bucuța, întreține o bogată corespondență cu Garabet Ibrăileanu, iar la recomandarea lui Sadoveanu va fi premiat de Academia Română pentru romanul *Vârtejul* cu premiul „Ion Heliade Rădulescu” (1938).

Volumul *Însemnări de călătorie* (2020) apare sub îngrijirea prof. dr. Luminița Cornea, fost muzeograf la Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, respectiv la Casa Memorială Romulus Cioflec din Araci, prilej de a publica, în 2016, volumul *Romulus Cioflec – o viață în imagini*, prefațat și adăugit cu o prețioasă iconografie de N. Scurtu. Și tot Luminiței Cornea îi datorăm o serie de ediții închinată aceluiași Romulus Cioflec: *Pe urmele Basarabiei* (Chișinău, 2019); *De la Dunăre – în jurul Peninsulei Balcanice – pin Italia, la Dunăre* (Sf. Gheorghe, 2017); *Răspântia*, piesă în trei acte și cinci tablouri (Sf. Gheorghe, 2016); *Cupa Domeniilor*, comedie în trei acte (Sf. Gheorghe, 2012); *Romulus Cioflec – un ardelean pe drumurile lumii* (Sf. Gheorghe, 2007), *Moarte cu bocluc* (1998).

Volumul în discuție, potrivit Luminiței Cornea, consemnează, în principal, „o călătorie de patru săptămâni, efectuată de Romulus Cioflec în aprilie 1911, însoțind grupul organizat într-o excursie de studii de prof. dr. Iosif Blaga cu elevii săi din clasa penultimă a liceului românesc din Brașov. Excursioniștii au parcurs un traseu impresionant: Brașov, București, Constanța, Constantinopol, Atena, Neapole, Roma, Florența, Veneția, Fiume, Budapesta, Brașov. Au călătorit cu trenul până la Constanța, apoi cu vaporul *România* până în Grecia, cu oprire pentru vizitarea Constantinopolului. Șapte ani mai târziu, la 17 aprilie 1914, vasul *România* pleca din Constanța spre Constantinopol cu echipa de fotbal a *Regatului României* (...) care a învins cu 1-0 echipa Imperiului Otoman. Cu vaporul *România*, grupul de turiști brașoveni au trecut prin Bosfor, pe Marea Marmara, prin strâmtoarea Dardanele și pe Marea Egee” (p.8), urmând ca din Pireu să-și continue periplul cu vasul nemțesc *Skutari*.

Volumul *Însemnări de călătorie* adună astfel „în întregime texte pierdute printre filele îngălbenite de

vreme ale unor vechi reviste” (p.23), Luminița Cornea mărturisind totodată și intenția de „a tipări toate textele care nu au văzut lumina tiparului”, aparținând lui Romulus Cioflec: comedia *Răfuiala*, romanul *Ispășirile* și corespondența.

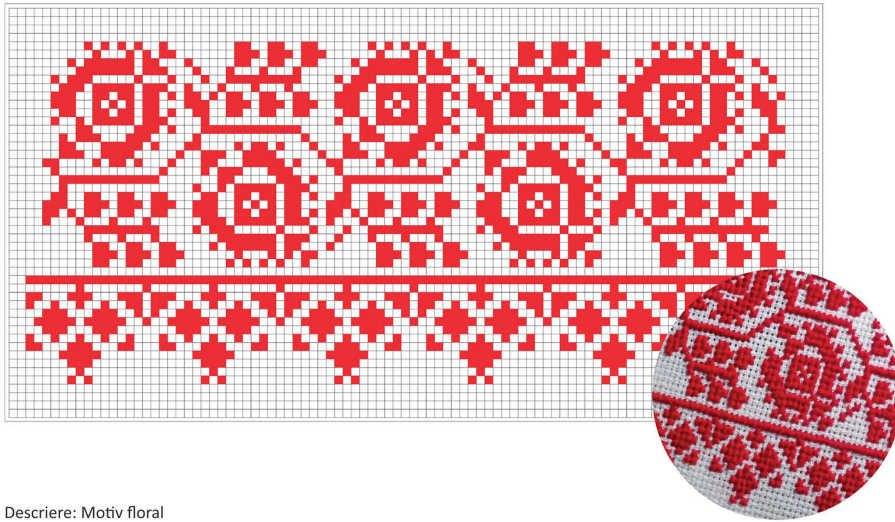
Desigur, literatura noastră memorialistică de tipul *jurnal de călătorie*, începătoare chiar mai înainte de Dinicu Golescu și I.C. Drăgușanu, în literatura universală, cu unele concesii, coboară până în mitologia greacă (ex.: Heracle și *Lâna de aur*). Varietatea acestei literaturi a dus critica literară la tipologizarea ei: călătoriile în interes științific, călătoria de investigație culturală, călătoriile anabazice (de descoperire, tipul *Memorialul de călătorie* al lui Gr. Alexandrescu; *O primblare la munți* a lui Alecsandri; *La Pierre du Telleul* a lui Al Russo etc), călătoriile intelectuale în interbelic, călătoriile-manifest, „evadările” din totalitarism, ca să folosim o tipologie avansată de Doris Mironescu într-o comunicare la simpozionul consacrat *Memorialisticii românești* de Filiala Iași a Academiei Române (22-23 iunie 2017).

Însemnările de călătorie ale lui Romulus Cioflec sunt de tip intelectual, firește, și rămân consecvent intelectuale chiar și când comunică emoții individuale; acestea sunt nu doar trăiri natural-umane fiindcă, prin reverberațiile lor, ele percep la un nivel cultivat într-un *cod intelectual* bogat în informații și capabil să recepteze estetic valorile. Nu trebuie să trecem însă cu vederea conștiința actului literar angajat, derulat și exprimat după rigorile beletristicii. Textele antologate pentru prima dată într-un volum de Luminița Cornea sunt recuperate (inclusiv cu contribuția cercetătorului științific Victor Durnea de la Institutul *Alexandru Philippide* al Academiei Române din Iași) de prin revistele vremii, unde au apărut între 1907 și 1926, lucru de care cititorul face abstracție fiind mai interesat de itinerar și de virtuțile lui atractive. De la Constanța (25 aug. 1907) la București (*București-Viena prin văzduh*, 3 ian. 1926), volumul își plimbă cititorul pe la Călugăreni spre Rusciuc, pe Dunăre, în jurul Balcanilor, prin Italia, pe Marea Marmara, pe Marea Egee, în Grecia, pe Mediterana, prin Messina și Catania, spre Neapole, pe la Pompei, la Roma, la Florența și Veneția și înapoi, pe hotarele românismului, pe la Budapesta, la Cernăuți și prin munții noștri, la Buzău în frumoase zile de primăvară.

Mormântul Mariei Cioflec Rafiroiu, sora scriitorului, cimitirul din Araci

Cititorul are pretutindeni prilejuri nu doar de a descoperi atracțiile locurilor, ci și interesante informații care nu puteau veni decât de la un om cu o cultură vastă, precum Romulus Cioflec: Constanța (Aethes, urmărirea Medeei și originea toponimului *Tomis*), Pompeiul, Vaticanul și numeroase alte locuri de pe itinerar. Autorul armonizează descrierea pasageră („Nu pot încheia această mică *scrisoare*, fără a face o mică descriere a orașului Constanța” – p.37; „Lăsăm ruinele prăbușite ale palatului, care poartă numele împăratului smintit al Romei, apoi pe *via porta San Sebastiano*, pe lângă uriașele terme ale lui Caracalla...” – p.98; „Șirul de nesfârșite clăi, grele de roadă bogată, și chiar lanuri nesecerate aleargă, unele mai zorite, altele mai domol, în calea noastră...” – p.133) cu descrierea riguroasă („Acropoles, cetatea care a fost și câtă este, e așezată deasupra unei stânci cuprinzând, în zidurile ei, un platou lung de vreo 250 metri și lat ca de 100...” – p.70), cu utile detalii etnice („Iată, mi-am zis, un popor care prin limba, prin cultura și cântecul său rămâne german, oriunde l-ar fi aruncat soarta” – p.42; „Ceea ce însă îi înalță pe greci, de la marele bogătan până la barcagiu și pescar, e dragostea fierbinte de neam și de țară...” – p.60) și chiar cu

Descriere: Motiv floral
 Origine: Satul Araci, jud. Covasna
 Sursa: Expoziția „A crea ceva frumos și de durată” - Cercul de Arte Decorative „Mâinile Îndemănatică” din Sf. Gheorghe, 2016
 Digitizare: Antonela Lungu și Melinda Puskás

Motive tradiționale din Țara Bârsei și împrejurimi este o comunitate care își dorește să contribuie la transmiterea și păstrarea în timp a motivelor tradiționale românești, săsești și ungurești din zona de S-E a Transilvaniei.

constatarea unor ciudățenii nu lipsite de conotații etice („Cam la o sută de pași, pe locul de aterizare, vreo șapte-opt iepuri se joacă pe pajiște...Sunt iepuri de câmp, îi cunosc! – Sunt aceștia iepuri de casă? întreb cu diplomație pe doi domni în costumul turismului vienez, care ne priveau de la oarecare depărtare. –Ba, de câmp..., răspund ei cam mirați. – Dar nu-i împușcă lumea? reluai, renunțând la diplomație. –Încă e oprit vânatul lor... –Dar nu-i prinde? –Nu e voie...” – p.178).

Nu sunt omise nici observațiile istorice: „După ce au reușit să smulgă Austriei pactul dualist, la 1867, nu putea să rămână singur Fiume, *mândrul port maghiar*, neinfluențat de avântul imperialismului din Budapesta, care pretindea o mare politică transcarpatină, năzuind spre țărmul Pontului Euxin...” – p.139. Tot așa de atent este autorul și la detaliile comportamentului religios: „Cu toată mărimea moscheelor, glasurile lor parcă se ceartă, se înăbușă unul pe altul, prin răsunetul lor. E o adevărată întrecere de elocvență – și de dramatism uneori. Hagii temperați rămân cu câte trei ascultători – și... pier. În moscheea celor șase minarete, unul predică pe viață și pe moarte. E adevărat că i-a lăsat aproape singuri pe colegii lui, dintre care unul predică unui singur ascultător, care suplinește atâta lipsă prin dese aprobări din cap. Buiritorul însă plânge în permanență...” – p.49). Și cum călătorul are prilejul voiajului să constate, observațiile lui încep de la diferențe: „În afară de acestea, n-am putut cunoaște în Catania decât curiozitatea excesivă a italianului din sud. E destul să ceri o informație ori

chiar numai să te oprești mai multă vreme în loc – și încep să se adune, din toate părțile, mai întâi de aproape, apoi de departe...” – p.81. Și tot diferențele atrag atenția în legătură cu exigențele sau comoditățile vieții comunitare: „Aici (Neapole, n.n.), gunoiu, făcut grămezi, întârzie mai mult ca la Constantinopol, cum întârzie... când n-are de lucru pe corso, prin locurile publice” – p.85 sau „Sunt farmacii și drogherii care abia întrec, în mărime, tutungeriile din București” – p.86.

Calitatea observațiilor crește pe măsura capacității de a le constata: „Fără îndoială că pe valuri oamenii sunt mai buni decât pe uscat” – p.76, firește, fiindcă solidarizarea este mai accentuată sub presiunea amenințărilor decât în chip obișnuit. Și tot la fel, perceperea valorilor estetice este determinată, la rândul ei, de cultura necesară: „Poate că fulgerarea puternică a geniului italian în *veacul lui Rafael și Michelangelo* a contribuit, în mare parte, la slăbirea avântului artistic în Italia: dar, simțindu-mă alături de lumea pe care au creat-o și au eternizat-o Rafael, Tițiano, Tintoreto, Corregio și alții, am înțeles *atunci* că mai era ceva. Ca și în Capela Sixtină și în pinacoteca Vaticanului, *aici* am avut prilej să fac aceeași constatare...” – p.120. Însemnările au o largă adresabilitate și stimulează interesul cititorului din toate direcțiile, nelipsind nici *poezia* peripețiilor turistice care merg de la riscul presupus, la surprize, la inedit și chiar până la teamă: „Și chiar dacă te-ar izbi vreuna, nici spaima, nici urmările n-ar fi atât de grozave ca atunci când ar fi vorba de schimbarea greșită a unui macaz” – p.51; „Dintr-o groapă, ale cărei margini cu greutate le cuprinde ochiul, se ridică deasupra, în tăcere, ca o pădure de schelete, zidurile albe-gălbui ale veacurilor latine. Mărturisesc că-mi simt inima strânsă de o neînțeleasă teamă. Pare că mă pregătesc să intru într-un cimitir, în care toți morții au fost dezgropați” – p.91, notează Romulus Cioflec la Pompei, orașul dezgropat din cenușa vulcanului. Alteori, însemnările sunt pline de haz: „Iar noi, latinii de astăzi, după ce ne instalăm la hotel, rătăcim

rupti de foame vreo două ceasuri pe străzile Atenei, ca să ne facem poftă de mâncare...” – p.59.

Un haz ceva mai amar are relatarea călătoriei cu avionul spre Viena și mai ales a aterizării forțate pe o vreme amenințătoare: „Ne-am oprit la cealaltă margine a lanului. Deschid ușița și cel dintâi sar să respir. Avionul are sus pe *tren* doi snopi nedesfăcuți, luați în grabă mare...” – p.170. Parcurgând astfel *Însemnările* lui Romulus Cioflec, cititorul rămâne cu plăcerea intuitivă a călătoriei, desigur, o lectură mai antrenantă din acest punct de vedere decât diaristica unor scriitori precum Octavian Paler, Eugen Simion și chiar contrajurnalul lui Marin Sorescu, unde biograficul are tendința să prevaleze, să *consemneze*, să reflecteze, să analizeze, să promoveze unilateral atitudini. De aceea jurnalul de călătorie, prin timpul lui mărturisit simultan cu cel trăit, vine cu obiectivitatea *coparticipativă* a complexității, iar realitățile sunt mai ușor de asimilat decât în diaristica pasivă, predilect existențialistă.

Imagologia diaristică este preponderent reflexivă, în timp ce călătoria își proclamă experimentul identitar în secvențe ale alterității. Desigur că orice

raportare la un alt titlu, de pildă *Drumuri în lume 1965-1980. În vremuri de speranță și incertitudini*, al lui Dan Berindei (Ed. Paralela 45, Pitești, 2005), nu are nici relevanță de tipologie, nici măcar de scriitură; istoricul academician imaginează realități, le cântărește și le compară cu instrumentele neuitării pe care și le asumă ca memorialistică biografică, după tipologia uzitată azi, de care se apropie, într-un anume fel și jurnalul lui Adrian Păunescu *De la Bârca la Viena și înapoi* (Ed. Sport-Turism, Buc.,1981). Ceea ce ne oferă, însă, cu generozitate, *Însemnări de călătorie* de Romulus Cioflec este cu totul altceva, în sensul propriu al adnotărilor de drumeție într-o altă lume, într-o altă vreme, cu alte resurse, într-o viziune lipsită de orice alte constrângeri decât cea a adevărului perceput, redescoperit, iar truda Luminiței Cornea este un act onest (încă unul) de firească restituire în contul istoriei adevărate a literaturii române.

Cronică preluată cu acceptul autorului: Iulian Chivu, *O cuvenită restituire: Romulus Cioflec*, în *Pro Saeculum*, iunie, nr. 3-4, 2021, p. 150-152

Maria Monica Stoica

CĂLĂTORIA, ORIZONT AL CUNOAȘTERII LA ROMULUS CIOFLEC (VI) – Pompei, orașul răsărit din cenușa proprie

Din Neapole, situat la o distanță protectoare de cele două guri de foc ale antichității, vulcanii Etna și Vezuviu, călătorii continuă periplul lor prin Italia¹ făcând cunoștință cu istoria îndepărtată. Ei vizitează anticul **Pompei**, aflat la poalele muntelui străjuit de mare, victimă a erupției Vezuviului din 24 august 79 după Hristos. Excursioniștii de la liceul „Andrei Șaguna” (conduși de profesorul Iosif Blaga și însoțiți de Romulus Cioflec) avuseseră deja un prim contact cu lumea italică încercată de calamități, trecând prin Messina, orașul care la începutul secolului XX a fost supus unui cutremur devastator. Dacă la intrarea în Italia urmele cataclismului sunt de un tragism greu de suportat, evocarea căpătând accentele cântecului de jale de pe la noi, popasul în Pompei îl îndeamnă pe scriitorul ardelean la calme

reflecții pe marginea istoriei peste care s-a așternut o tăcere îndelungată.

Se împlinesc anul acesta 1942 de ani de la erupția vulcanului care a îngropat sub lavă și noroi și a ucis mii de oameni în orașele prospere de atunci, Pompei și Herculaneum. Acoperite de un strat gros de material vulcanic, ele nu au fost reconstruite niciodată. Când călătorii au ajuns în Pompei, trecuseră 1800 de ani de la teribilul cataclism. Contactul cu orașul antic care după multe secole de uitare a ieșit din nou la iveală, este receptat de autor cu sensibilă uimire în fața forței copleșitoare – a naturii, a vieții, a timpului: *Și iată că după 1800 de ani, strecurați pe deasupra uriașului mormânt, răsare Pompei din cenușa lui proprie – și deodată Vezuviul crește, ca un martor al celei dintâi gloriei latine. Peste orașul care-și dezgroapă forul, templele și zii, și peste Vezuviul, care le îngropase, se coboară clipele care au trecut odinioară.* (p.44)

¹ Romulus Cioflec *De la Dunăre – în jurul Peninsulei Balcanice, prin Italia – la Dunăre. 1911*, ediție prefată și îngrijită de Luminița Cornea, Sf. Gheorghe 2017

Excursioniștii români vizitează Pompeiul în compania unui ghid „bătrân și foarte simpatic”, interesant prin „oratoria elocventă, curgătoare și muzicală” care însoțește trecerea prin spațiile scoase din nou la lumină. Relatarea se face însă la persoana întâi, dând impresia că vizitatorul este singur: *mă plimb* (prin For); *rătăcesc* (în preajma Forului, printre portice, „printre ziduri răpuse”); *urc* (cele 15 trepte ale templului lui Juppiter); *intru* (în templul lui Apollo, Mercur); *trec* (în Macellum); *străbat* etc. Verbul repetitiv, cu valoare de leitmotiv este *rătăcesc*, dând impresia că scriitorul a poposit într-un cimitir pustiu, în care trecerea peste fiecare mormânt este un sacrilegiu: *Pare că mă pregătesc să intru într-un cimitir în care toți morții au fost dezgropați și că va trebui să trec din groapă în groapă, în vreme ce glasuri din urmă mă vor chema mereu.* (p.44)

Strania impresie stăruie și la vizitarea templelor lui Juppiter, Apollo, Mercur, dar aici glasurile care îl cheamă sunt ale frumuseții locurilor: cele trei încăperi din templul lui Jupiter, frumosul altar de marmură al lui Mercur.

Odată cu călătorul – atent la fiecare detaliu generator de reflecții pline de profunzime, pătrundem în lumea antichității, evocată prin folosirea termenilor latini, cu rolul de a reînvia o epocă glorioasă. Se vizitează piața de alimente – *Macellum*; se merge prin *ostium*, se intră în *atrium*, printre columnele *perystilului*, prin *triclinium* și *tablinium*; se studiază afișe electorale, prin care *duumviri* și *edili* cheamă cetățenii la vot etc.

Detaliile arhitectonice și cele de artă antică întregesc descrierea locurilor parcurse: impunătoare coloane dorice, columne, porticele din preajma Forului, altarele de marmură, pardoselile de marmură și mozaicul templelor, pereții împodobiți cu fresce din *Macellum* etc. Sunt detalii descriptive ce atestă bogăția

locului peste care lava și cenușa Vezuviului au aruncat vâlul tăcerii timp de aproape două milenii. La acestea se adaugă imaginea de ansamblu a orașului, cu fântânile aflate la răspântii, care servesc drept punct de orientare pentru oraș și clădirile aliniat pe ambele părți ale străzilor înguste (o caracteristică pe care italienii au păstrat-o în timp, după cum remarcă R. Cioflec).

Pompeiul, cu dovezile vieții strălucitoare de altădată, exercită asupra scriitorului o atracție magică, vorbindu-i prin glasul trecutului încastrat în ziduri, porticuri, temple, piețe, restaurante, băi publice. *El bate lespezile în care zac, lungite, urmele adânci ale roatelor* având straniul sentiment al călătoriei în timp, până în momentul de dinaintea cataclismului: *mă surprind că am pierdut noțiunea rânduielilor de afară.* Ieșind prin *Porta Marina*, una dintre cele opt porți de intrare în oraș, își dorește să se reîntoarcă, singur, noaptea: *aș vrea să fu unul din cei ce străjuiesc în afară de ziduri, iar spre miezul-noptii, pe poarta pe care singur am păzit-o, să mă furișez înăuntru și să rătăcesc prin toate încăperile – poate aș întâlni pe cineva... .* (p.45)

Întâlnirea cu trecutul, descrisă și la vizitarea Acropolei în Atena, este subordonată impresiei coșcătoarea a tăcerii. Liniștea care învăluie locul inspiră scriitorului dorința de a sta de vorbă cu *vechiul atenian* sau cu *un pompeian* din timpul prosper al orașului, putând astfel să completeze cunoașterea unei epoci despre care vorbesc cu parcimonie sursele arheologice și izvoarele istorice scrise. Dorința de a întregi imaginea unui timp ilustru al antichității, în care au înflorit filosofia, arhitectura, artele, literatura, dar și economia, îl determină pe eruditul călător să se reîntoarcă în acele locuri pentru a retrăi atmosfera unui timp în care cultura și civilizația greco-latină au atins apogeul.

Elena Graure-Manta: *Privire în timp* – Instalație de artă, sticlă Spectrum

Carmen Mușat-Coman

RĂDĂCINILE COPACULUI sau O lume se prăbușește prin moartea librăriilor

Fotografia alb-negru ne arată o femeie la vreo 35-40 de ani, nu foarte frumoasă însă delicată prin ținută: părul buclat prins după urechi, o rochie deschisă la culoare, mănuși albe, o poșetă albă, sandale cu toc potrivit. Este immortalizată în mers și privirea un pic uimită ne face să credem că e vorba de un instantaneu. Femeia se află în prim planul fotografiei și atrage atenția asupra ei tocmai prin postura care inspiră siguranță de sine, o anume grație. Abia apoi începi să privești „decorul” și observi în spate o clădire pe care scrie *Librăria Remus Cioflec*. Deși ai făcut drumul acesta de sute de ori, spre Universitate, pe bulevardul numit atunci *6 Martie*, abia prezentul recent, datorită renovării clădirii ce găzduia librăria, te ajută să recunoști locul unde a fost făcută fotografia: pe trotuarul din fața Cercului Militar Central. *Grand Hotel du Boulevard* din clădirea din spatele doamnei a zâmbit trecătorilor o vreme, refăcut, după care, de nu te înșeli, a intrat iar într-un proces de restaurare.

O altă fotografie, făcută cam în aceeași perioadă, anii 1940, ne duce mai aproape de clădire, prin poziția vânzătorului de ziare care nu reține atenția decât prin contrast cu ceilalți trecători, mai ales cei de pe

trotuarul din fața librăriei: bărbați în costum, povestind degajați. Un domn cu pălărie și baston tocmai ce a trecut de șinele tramvaiului care apare în prima imagine. Librăria a fost însă și martoră a defilării trupelor românești, după cum ne arată o altă fotografie.

Așa cum tu recunoști centrul Bucureștiului unde se afla librăria ce purta numele vărului scriitorului Romulus Cioflec, așa, cu siguranță, locuitorii Clujului trebuie să fi recunoscut poziția clădirii soră a celei din București, cu un trotuar la fel de plin de bărbați în costume. Tot la parterul unei clădiri, construită în anii 1912-1913, acolo unde și în prezent se află o casă a cărții, dar cu alt nume: la intersecția străzilor Iuliu Maniu cu Universității. Librăria cu numele Cioflec a funcționat în Cluj până-n 1940, când editorul s-a refugiat la București, după ce Clujul a fost cedat Ungariei. Aici, în București, istoria merge mai departe și Cioflec preia librăria *Alcaly* de la parterul *Grand Hotel du Boulevard*.

E o scurtă istorie a librăriilor Remus Cioflec, editor și librar. Desigur că vor fi fiind oameni care au mai multe date despre povestea librăriilor. Așa cum vor fi fiind și din tabăra celorlalți, a celor ce acum

Librăria „Remus Cioflec”, 1940, București

Librăria „Remus Cioflec”, Cluj, înainte de 1940

află de ele. Așa cum, din păcate, prezentul nostru este deja trecut și asta atât de repede, că nici măcar un deceniu nu trece peste noi, darămite generații. Anii din urmă au îngropat multe librării, unele deschise cu mult avânt, o combinație modernă de librărie-ceainărie, altele amestecând caiete și pixuri printre tomuri, în încercarea de supraviețuire...

Când ai pășit prima oară într-o librărie? Dar ultima oară?

Când ai pășit prima oară într-o librărie erai la liceu. Într-o librărie adevărată, aflată lângă Gara de Nord. Nu-i mai știi numele, nici nu mai există, simți însă și acum panica aceea de a nu ști cum să procedezi. Un coș de cumpărături din fier, cu mânere așijderea, la intrare, mormanele de cărți pe masă, într-un labirint ce părea fără capăt, rafturi pline cu cărți pe pereți. Spaima că vor râde de tine pentru că nu știi cum să procedezi. Fuga.

Trăiai în pădure la propriu, fiică de brigadier silvic fiind, și singura librărie în care intraseși era de fapt o papetărie-librărie, cea a comunei: o încăpere lungă, de vreo 20 de metri pătrați, familiară prin prezența femeii de la tejghea, cea care-ți vindea rechizitele necesare. Câteva rafturi cu cărți, câteva cărți pe tejghea. În biblioteca de acasă regăsești și acum cărți cumpărate și semnate de mama ta pe prima pagină: de filozofie, unele, de critică literară, altele. Și multe romane. Pe primele bănuiești că mama ta le-a cumpărat de dor de carte doar. Dai chiar și peste o carte dăruită mamei tale de ziua ei, dar al fratelui tău. „La mulți ani!” Dăruiești

ceea ce știi că e dorit, apreciat. În cazul de față, cărți.

Trăiai în pădure, mângâind, cu privirea, copacii. Nu știai atunci că peste ani copacii vor reveni în viața ta sub formă de carte. Că-ți vei lega destinul de rădăcinile copacului. Că acel loc înspăimântător în adolescență prin neputința de a identifica rolul coșului din fier va deveni tovarășul tău. Așa cum nici nu-ți imagineai că acel coș se va transforma într-unul virtual, de librărie online, fără putința de a-ți folosi simțurile – mirosul, mirosul care te duce în lumea tipografiei, o poveste de dragoste fiind facerea ei, mângâierea ei de atâtea și atâtea mâini care o făuresc, fizic; pipăitul, să simți sub degete textura paginilor... văzul, vederea literelor, a așezării în pagină.

Multe nu-ți imagineai. Că peste noapte librării vor dispărea, neputincioase în fața consumerismului stomacal. Că o întreagă lume aproape stă să se prăbușească prin moartea librăriilor.

Dar îți vine în minte un bastion ce e încă în picioare, în Băile Herculane – o librărie de familie, o librărie unde nu există nici un pix, doar cărți. Singura librărie din oraș – *Sabin Opreanu*. Preluată, după plecarea scriitorului, de fiică și nepoată, Mirela și Sabina, și deschisă mereu într-o încăpățănarea credinței în bogăția cărții.

Și-ți zici că atâta timp cât mai există astfel de locuri, memoria omenirii va putea cuprinde și prezentul nostru, oferindu-ne șansa de a fi parte dintr-o fotografie făcută, întâmplător, în fața librăriei din care tocmai am ieșit, purtând, ca pe un trofeu, cărțile lumii.

POVEȘTI DE ODINIOARĂ

Florentina Teacă

Istoria ca o poveste – realități istorice covăsnene oglindite în povești pentru copii

Încredințată sunt că, pentru fiecare dintre noi aceea care o îndrăgim, istoria este o dragoste timpurie, una în copilărie dobândită. Și nu multă arheologie trebuie să facem pentru a descoperi rădăcinile cele mai de jos ale acestei iubiri: primele povești auzite ori citite despre Ștefan, Mihai sau Heracle. Da, poveștile ne-au strecurat în suflet această pasiune, ele ne-au fost primii dascăli de istorie!

Mergând pe acest drum, bătătorit demult, am încercat și noi să spunem copiilor istoria ca pe o po-

veste. În trei ani consecutivi – din 2018 încoace, am scris câte o cărticică. Am imaginat aceste trei povești (titlul fiecăreia începe chiar cu acest cuvânt) ca pe o trilogie. Am început cu odiseea lui Iliuță – ciobanul trăitor acum vreo 150 de ani în *Poveste din Voineștii Covasnei* (Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2018), am continuat cu Zinnas – războinicul de acum vreo 2000 de ani, din *Poveste despre noi, dacii din curbura Carpaților* (Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2019) și, tot la fel, regresând

cronologic, am încheiat cu o poveste mai de demult, cu mult mai mulți ani în urmă, RazaSoareluiRăsare fiind protagonistă în *Povestea comorii voineștenilor* (Editura Eurocarpatica, Sfântu Gheorghe, 2020).

Eroii scriiturii acesteia în trei povești sunt diferiți, trăiesc în epoci deosebite, dar sunt viguros legați între ei prin faptul că închipuie, fiecare, același personaj comun: strămoșul nostru, al celor din zona Covasnei – mai precis din Voinești. Așadar toponimia leagă pe aceștia despre care am povestit și, desigur, codul moral pe care ei îl clamează.

Evenimentele din *Poveste din Voineștii Covasnei* sunt centrate pe tema păstoritului, acea veche realitate istorică românească cu deosebit rol în schimburile economice pe de o parte, dar și cu mare câștig în difuzarea ideilor de unitate națională, în crearea unui caracter omogen al limbii române, pe de alta. Acțiunea se petrece în a doua jumătate a secolului XIX, așadar în secolul de maxim avânt al transhumației. Pe scurt, cărticica spune povestea lui Ilie, mocan din Voinești, pe timpul celor două vârste de aur – a copilăriei și a adolescenței sale. Scopul a fost de a crea în mintea copiilor un personaj individual care să întruchipeze caracterul personajului colectiv atemporal numit mocanii voineșteni.

Firul epic al poveștii începe cu descrierea întoarcerii unei turme din transhumația. Baciul cel bătrân, moș Barbu, cei patru feciori ai săi și nepotul Ilie mână o turmă de vreo 600 de oi, cu câini și măgari, pe o rută clasică, documentată, a transhumației covășnenilor. Este prezentat și inventarul pastoral al

transhumației, așa sărac cum era. De asemenea, am insistat pe greutățile întâmpinate de ciobani: vreme rea, animale sălbatice. O altă realitate istorică este atinsă în *Poveste din Voineștii Covasnei* și anume ocupația austriacă a Transilvaniei, dar și misia ciobanilor de a trece în desagiile lor, peste vamă, cărți de cuvânt românesc. Mai încolo, în poveste, preotul din sat învață pe copii carte în biserică. El este acel vechi și viu model al preotului ortodox, „școlit pe la Sibiu” (era vremea mitropolitului Andrei Șaguna), din Transilvania, care a ținut stindardul conștiinței naționale ridicat. Nu putea lipsi din economia poveștii descrierea nedeii de la Voinești. Fiind un eveniment cheie în viața comunității din Voinești, chiar numele personajului principal a fost ales să fie omonim Sântiliei.

În *Poveste despre noi, dacii din curbura Carpaților* este prezentată lumea străbunilor noștri daci, așa cum putem să o reconstituim din izvoarele literare și arheologice și așa cum putem să ne-o închipuim. Evenimentele narate sunt datate cronologic începând cu vreo două decenii după anul 44 î. H. Regăsim în povestea despre viața lui Zinnas multe dintre cunoscutele episoade ce ne-au fost înfățișate de învățații greci și latini, în care dacii sunt descriși ca fiind un neam războinic feroce, neînfricat. Am prezentat, la fel ca anticilor, stratageme de război, șiretlicuri militare, trecerea Dunării pe gheață. Copiii află elemente de istorie militară și anume despre înzestrarea și pregătirea armatei la geto-daci, dar și despre viața spirituală a strămoșilor noștri aflăm multe cu prilejul întâlnirii de la sacralul Ko-

Desen de Alexandrina Elena Cășunean-Vlad

gaionon, de echinox, sau despre inventarul unei gospodării de oameni înstăriți din Dacia și despre tehnica de construcție a unei case din zona submontană. Povestea se încheie cu o scenă comună în lumea satului românesc: seara, în șezătoare, dacii spun povești.

În a treia carte, *Povestea comorii voineștenilor*, coborâm cronologic adânc, la facerea lumii, când cosmosul altcumva arăta. Aici elementele istorice sunt mai mult unele fantastice, nu atât de obiective ca cele din primele două povești, dar tot despre istorie este vorba. Povestea este centrată, nu ca în primele două, pe firul vieții unui personaj principal, ci pe scopul de a explica mitul despre comoara ce s-ar afla ascunsă între ruinele Cetății Zânelor. Oricum, de observat că cel mai important element de istorie locală – cetatea dacică, revine în discuție și aici. Încercăm în această

poveste să oferim o explicație dracon-ului dacic și anume că demult, în acele vremuri imemorabile, lupii au ajutat pe oameni în lupta lor cu tiranul din stepă.

În toate cele trei povești, cititorii sunt invitați să-și închipuie trecutul prin ochii artistei Alexandrina Elena Cășunean-Vlad, colaboratoarea noastră, care le-a ilustrat. Poveștile sunt spuse cu un grai arhaizat, pentru a introduce cititorii în epocile despre care se face vorbire. Pe scară largă sunt folosite arhaisme, regionalisme sau construcții lexicale deosebite de vorbirea contemporană.

Credem că aceste trei povești ale noastre au misiunea de a sădi în sufletul tinerilor cititori dragostea pentru trecutul istoric al neamului românesc, iar cititorilor de mult trudiți pe tărâmul muzei Clio le vor constitui o lectură reconfortantă.

REALITATE ȘI FICȚIUNE

Cornel Dimovici

REFUGIUL

Când s-a reîntors, de fapt o reîntoarcere relativă, revenise doar într-un punct geografic de unde fugise cândva; evadase, cărând catastrofele, un infern, și încă unul, și un al treilea; târând pe umeri experiențele și durerile și renunțările unei vieți...

Deci revenea, poate întâmplător, în același loc, unde, hăituit de destin, în urmă cu ani sau poate chiar secole, sperase într-un început.

Sorin i-a făcut rost de o căsuță și s-a aranjat ca pentru veșnicie: câteva cărți, o mașină de scris, câteva discuri și Daniel, câinele lui drag... De fapt nu știa ce vrea; nu mai avea nici un fel de planuri... Era, desigur, ultimul lui popas.

Sorin încerca să-l convingă să termine romanul la care scria de ani, în care el nu mai credea; însă era un motiv. O scuză...

Și acolo sus, în Comandău, în cabana de lemn, contemplând satul, ceața care curgea lingând pomii ruginii, vocile pădurilor, sunetele turmelor, mișcarea în nemișcarea ancestrală, îl contopea din nou tristețea aceea arhaică a Carpaților. Catedralele gotice ale Occidentului erau departe; simplitatea complexă a spațiului mioritic respira între văile împădurite ale munților.

Între războaie și revoluții, schimbările sunt aparente, superficiale și relative. Însă există. El era doar un dezertor. Unul dintre cei mulți, care nu au fost în stare să se hotărască și au pierdut partida, neavând curajul să se sacrifice.

Contempla de zile, cu Daniel aproape, culcat la picioarele lui, culorile și ceața și gusta liniștea și fericirea solitudinii. Nu-l va mai căuta nimeni... Pentru ce? Va trăi mai departe aici, în singurătatea în care va încerca să se explice. Însă pentru ce? La ce bun?

Și va veni iarna cu cascade de zăpadă și iar primăvara. Totul se va repeta, ca întotdeauna, de o veșnicie, și se vor naște femei și bărbați cu speranțe și himere, și unii vor reuși să-și realizeze fantasmile, iar alții vor renunța; nici de unii, nici de ceilalți, nu o să-și mai amintească nimeni... Și turmele vor urca mai departe în transhumanță, ciobanii vor fi poate aceiași; aventurierii și eroii se vor schimba, după vremuri...

De fapt nu mai avea timp. Sau nu mai avea ce să spună... De fapt, nu mai avea forța și bărbăția s-o ia de la început. Nu mai avea curajul să se arunce în chinul și renunțarea zămislirii. Și se mințea. Era mai comod. Lașitatea este produsul lenei. Lenea de a nu te angaja. Și totuși...

Ionel Simota

ȚI-AM SPUS

Ți-am spus că va fi toamnă
Și c-o să-mi fie dor,
Și c-or să plângă-n poale a liniște copacii,
Că fructele de brumă învinețind ușor
Vor lumina prin coșuri și
Că muri-vor macii...
Ți-am spus că va fi toamnă
Și că n-oi mai iubi
Atât de pățimaș, ca arderea de-o vară,
Că dragostea matură cu vin se va-împleti
Și mai curând prin vene
Mi se va face seară...

Ți-am spus că va fi toamnă
Și c-ar putea să doară...

MI-E DOR

Mi-e dor de-o vară
Încremenită în sărut pe coapsă,
Tăinuită-n iarba
În care-am ars secunda înflorind,
Mi-e dor de ea
Ca de un trup de fecioară,
Pentru care și pietrele
Se iubeau până le vedeam murind...

Da, Doamne, mi-e dor de-o vară
În care sâni noștii
Miroseau a câmp înflorit,
Prin care tăvăleam luna,
Iar ea, nebuna,
Nu se mai sătura de iubit...

Mi-e dor de-o vară
Ca de cel mai cuminte păcat
Pentru care aș păcătui iară și iară...

Adrian Munteanu

MAMA ETERNĂ

*la nașterea nepotului meu
Luca Adrian Munteanu*

Mama Eternă nu e o femeie,
Ci albul vâl trasând în duhuri cute,
Pătruns în seva rănilor tăcute,
Din cuget pur, în căile lactee.

Zeița lumii suie-n volburi mute
Și ne deschide cu fierbinte cheie
Hotar sublim cuprins într-o idee,
Statornic pisc înconjurat de ciute.

Șarpe de foc, arzândă-nsinuare,
Prin venele din trup împătimit,
Poartă un prunc, sublimă desfătare,

În iubitoare brațe adormit.
Prin mine-l port și nu e de vânzare,
Copil etern, suav și primenit.

8 mai 2016

DIN RAMURI VERZI

Din ramuri verzi mi-am ascuțit săgeată,
Dorind să-nfrâng mistrețul ce pândește.
Un arc vânjos de ură mă ferește,
Să nu-mi rămână fruntea-n veci plecată.

Dar n-am știut ce duh mă-nvrednicește
Cu zvonul luptei prin poiene purtată,
Cum să izbesc cu sabia creată
Din fierul dur ce-n trup îmi ruginește.

M-au părăsit puterile-nainte
De-a reteza durerile-n talaș.
Un singur rol îl mai repet în minte:

De-a întări că nu am fost părtaș
La-nsângerarea clipelor. Fierbinte,
Îmi sap și eu tăcut prin văi sălaș.

Adrian Munteanu

ÎNVIEREA SEMINTELOR

Ce-ar fi lumina într-un câmp de rouă,
Străpuns de raza ce-l binecuvântă,
Fără un greier tainic ce ne cântă
Sonata brumei pe o strună nouă?

Ar fi un râu cu val ce se frământă
În prăvăliri de maluri amândouă,
Un cer din care prea adesea plouă
Cu răzvrătiri ce-n cuget se împlântă.

Am să cobor scânteia-n bezna serii,
Să-nvingă umbra într-un alt liman,
Să-nchin o cupă plină învierii

Semințelor ce s-au pierdut în lan,
Ca să înfrângă stavila durerii
Rotundul timp ce nu s-a scurs în van.

Fenicia David,
Nucul, octombrie,
ulei pe pânză,
2021

Maria Monica Stoica

Schimbarea la Față

Pe zidul de piatră
Sufletul se cațără zilnic
Iederă tenace
Caută ochiul de albastru
Cornul de lumină
Al lunii...
Metamorfoza verdelui
În toamnă

Nu-l sperie,
E un spectacol măreț
La care vrea
Să asiste
În loja de onoare.

Ca niște felinare vechi,
Uitate aprinse
De paznicul străzii
Înfloresc trandafirii
Târzii
Ai toamnei.

Suflete pribege
Caută zborul
De fluture, noptatic
Întârziat la geam.

E toamnă cuminte
Împrejur de noi...
Doar nori tulburi
Gonesc haotic
Alungați de vântul
Schimbării la Față.

Vadim Bacinschi

TRANDAFIRI...

Să-ți fie cald în ziua asta sură...
Burează pe aici încetișor.

Poeme-ți pun, ca trandafiri pe gură
Și toate-s de amor, amor, amor.
Și am să mor cândva, dar nu, căci moarte
Nu este. Tu să nu te miri.
Eu îți voi scrie versul mai departe -
Tot trandafiri pe buze, trandafiri.

AL TOAMNEI...

Te-ai dus cu vara și firească-mi pare
Plecarea asta, într-un ceas târziu,
Iar eu mai stau la margine de mare,
Pe țărmul de nisip, ceva să scriu.
Din ce voi scrie, nimic nu va rămâne,
Căci valuri, valuri vin, să șteargă tot...
Te-ai dus cu vara.
Toamna e ca mâine
Și eu al toamnei sunt.
Detot, detot.

VERDE SI GALBEN

Trece-n galben tot ce-i verde...
Vine-o vreme peste noi...
Ce e verde, nu se pierde,
Doar ne cheamă înapoi.
Doar încetișor ne lasă,
Înțelepți și uluiți...
Azi, afară-i zi frumoasă,
Însă, mâine, ca să știți,
Se va face frig în ceruri,
Iar, apoi, și pe pământ...

Fencia David, Septembrie, ulei pe pânză, 2021

Ducem lipsa de-adevăruri
Simple, ca o frunză-n vânt,
Ca o iarba pitulită,
Ca un codru ruginit...
Verde galbenul agită
Și ne spune c-a venit
Altă vreme, altă toamnă,
Alte timpuri la apel...
Eu sunt galbenul tău, doamnă,
Cel cu verdele în el.

(Odesa, 29 octombrie, 2021)

Fencia David, Octombrie, ulei pe pânză, 2021

CRONICĂ LITERARĂ

Părintele Constantin Necula

O CARTE CUM NU-I ALTA (*Alfabestiar* de Mihaela Malea Stroe)

Când eram copil căutam mereu printre cărțile din librării – și Brașovul avea destule – o carte cum nu este alta. Cred că le disperasem și pe Doamnele care treceau prin mâinile lor aurul cel mai de preț al puștii care cerșea cărți. O brașoveancă îmi oferă ocazia de a descoperi că nu am greșit căutând cărți ca nici unele altele, singulare. Mihaela Malea Stroe ne-a dăruit volumul de poezii *Alfabestiar* (Ed. Eikon, București, 2020, 87 pg.). Pentru publicul dedat lecturii de soi poeziile sale sunt mereu poeme-surpriză,

volumele *Spre al nouălea cer* (2008), *7X7 poeme de iubire* (2009) ori *Poemele ființei și ale semnelor* (2012) și *Clipa de grație* (2016) fiind teribile pietre de sticlă în construcția unei maturități poetice luminoase (...). În toate reverberează scrisul tandru-deschis, polivalent, incredibil de real-oniric (nu am alt termen, oricât m-am străduit). Și stăpânirea unei limbi române admirabile, de cronicar muncitor, plin de sârg în exploatarea salinelor uitate ale tărâmului pierdut al rostirii.

Alfabestiarul – de mi-e îngăduit – bate tot! E un joc incredibil de sinonimie aproape mistică, pe fondul unei cunoașteri ascetice a lumii în care ne pierdem cu vremea. Am citit pe nerăsuflăte volumul, fin ca un fir de borangic, exclamând bucuria ca într-o ectenie de descoperire a limbii în care mă laud că scriu. Pornind de la copertă – grafica și coperta aparțin, la modul etern frumos, lui Horia Țigănuș – până în ultima tușă a cărții totul e o cheie a chemării la o altă lume, lumea de deasupra lumilor în care ne pierdem. Bine scrie bunul meu prieten, Părintele-poet Cristian Muntean, în cuvintele așezate sub sincera linie a referințelor critice (unde sunt cuprinși și Hans Bergel, A.I. Brumaru ori Adrian Dinu Rachieru, după ce beneficiem, larg și discret, de o prefață – *Radiografia unei lumi în declin sau scurt avertisment întru trezvie* – semnată de Elena Vieru): „*Alfabestiarul* ul Mihaelei Malea Stroe ne oferă, aparent, un joc „ghidus” cu limba română, pe fondul anomiei prin care trecem. Bazarul bizar al vieții pe care îl creionează se transfigurează prin „rugul recunoștinței”, întrezărind învierea și înălțarea noastră prin euharistie. Suntem în fața unui manual-meditație, erudit și vast, care ne propune un drum spre Lu-

mină pornind de la umbrele noastre” (p.86). Așezate în *Alfabestiar* cuvintele cu aceeași literă alcătuiesc poeme, pornind de la A până în umbra lui Z. pline de sens, riguros anamnetice. Citești poemul o dată, de două, de trei ori și tot l-ai relua. Joc? Poate. De vindecare a gravei prostii în care ne scaldăm de prea mulți ani. Jignindu-ne limba și conținutul ei teofanic. Jocul ca de ape al cuvintelor ajung în titlul ori ultimul vers la explozii de sens: *Blazonul. Boboteaza. Botezu!* - Cerește calibrat, contravenind căutărilor,/ Cavalul cântă calm...„*Cântarea Cântărilor*” - Galaxiile... *Grădina Ghetsimani. - Hieratică hierofanie!*... Dacă aș transcrie cuprinsul de titluri aș transcrie, în fond, un Poem despre viață, patimă, moarte, Înviere!

Pornită dintr-o joacă de răspuns cu sonetistul Adrian Munteanu – cel care ne-a tratat teribil, tonifiant, tenace cu sonetoterapia sa la vreme de sonată pandemie – poezia volumului a cuprins ca un foc de sus cuvintele ce locuiau inima Mihaelei Malea Stroe. N-avem decât a-i mulțumi că ne-a făcut părtași minunii de a citi o carte cum nu este alta...Mulțumesc Profesorului meu, Domnul Florin Șindrilaru, pentru..hierofanie... (Sursa: **tribuna.ro**)

ESEU

A. I. Brumaru

LOCUL FIINȚEI (fragment)

-urmare din numerele trecute-

„*Funcția realului – și deviațiile sale – ar fi mai bine prospectată prin imagini decât prin proiecte enunțate conceptual*” - hotărește Gaston Bachelard (11) „*Imaginea este mai puțin socială decât conceptul, ea este mai proprie a ne revela ființa solitară, ființa în centrul voinței sale*”. Imaginea și obiectul ei (dacă există) se amenință reciproc, se mai poate zice; ele se contaminează între ele, se schimbă chiar între ele.

Imaginea pământului la români le caracterizează acestora ființarea, este răspunzătoare adică de solitudinea acestora într-o umanitate gregar îndemnată și de insolidaritatea lor în această ordine; imaginea pământului proiectează chipul acestui ins stătător, încă nedepins cu părăsirea - fie și pasageră, dar folositoare – a matricei ocrotitoare. Un ins care, înainte de

a porni decis, se retrage iute îndoindu-se de succes. Pe lângă mișcarea voinței – precară sau, din contra, răzbătătoare – de care vorbea G. Bachelard, imaginea pământului inspiră și ceea ce Alfred Adler (12) a numit „psihologia posesiunii” și „psihologia utilizării”. Acestea, cum s-a observat, sunt remarcabil de separate la români: când sunt în posesiune, lenevesc cu utilizarea; scoși din posesie, se vor lăuda frecvent cu un imbold nestăpânit al lucrării și folosirii. Totuși, imaginea pământului îi domină; va trebui să și-o aproprieze cu toate valențele, îngăduirile și puțințele ei.

Prospectarea acestei imagini de regulă inconștient se prezintă – într-un chip mai mult sau mai puțin sumar – în felul acesta. *Pământul ca zeu* e destul de parcimonios reprezentat în pantheonul mitologiilor (nu aproape ca principiu cosmogonic la mesopotamieni, polinezieni etc.). Evreii și egiptenii, care au cul-

tul chtonicului, înhumează mortul și-l îmbălsămează, îl împodobesc, îl așează, ca și unii dintre următorii civilizației lor, în lințoliu, sicriu, piramidă. Pământul mitologic e bicefal, bivalent, e înființator, rodind și născând, dar e și devorator – pântec mare digestiv în care toate se topesc spre o altă generare și încolțire. Între prestigiile pământului mai pot fi arătate următoarele. Principiu cu atribute feminine (la greci, sumerieni, azteci, indieni), el e glia maternă, mamă și temei al vieții; dar dă viață (cu toate cele ale ei, cele de subsistență) și, deopotrivă, o ia înapoi: este, prin acest din urmă aspect, și un factor punitiv, e zona infernală, hadică (însă tot aici, trebuie precizat, stau tainele de nepătruns, aici se prepară materia pentru cosmo și antropogonii, aici Vulcan face metalurgie etc. (13). Ca maternitate sacră (Gaia, Glia Tlazolteoc, Demeter, Prithivi etc.), pământul e responsabil de orice naștere, chiar și de aceea din femeie, sau când fătul e adus de ape. De aceea, la unele populații nou-născutul e așezat repede pe pământ ca pentru o reconfirmare, ori pentru a fi răscumpărat de la acesta. Era obiceiul ca femeia să zămislească, uneori, chiar pe pământul cel dător de rodnicie, de fertilitate. În cosmogonia populară românească, dacă Făt-Frumos din cutare basm e adus de ape (ca Moise sau ca Romulus și Remus), el e degrabă pus pe sol și ridicat apoi spre tatăl (14) lui care, religios vorbind, așa cum precizează și Fustel de Coulanges (15), e acum doar părintele adoptiv. Tot la români (ca și aproape oriunde în Răsărit) pământul crește, precum făptura vie, dintr-o sămânță telurică.

Chinezii povestesc de pământuri ce cresc de la sine. O rugă din *Atharva Veda* (XII,1), adesea lui Prithivi, vorbește de calitatea pământului de a adăposti (ca și *Erde* al lui Heidegger (16), însă, și mai bine, precum învăluitul *logos* hellenic: loc ce naște și crește ființa; dar și o mistuie *îndesine*, cum ar zice acum românul cu proverbul său: „Pământul te naște/ pământul te crește/ pământul te mistuiește”.

Aceași Veda vorbește (în chip foarte asemănător, fondul fiind că zeii înșiși și-au dobândit nemurirea pe pământ: pe Glie, „*prinde suflet tot ce respiră și vibrează*”. Glia, pe urmă, îți dă fala și norocul, ea poartă toate lucrurile, e receptacol de bunuri și adăpostul lor. Ține focul universului. În sfârșit, Glia e vegheată zi și noapte de zeii niciodată adormiți sau slăbiți din vigilența lor. Zeul străjuiește și tot el ascunde – tocmai cu obstacolul, cu pământul – atunci când ființa cu petrecerea ei

necurmată de ființări își iese iute din țâțâni și se arată cu precaritățile, cu carențele ei: acest lucru l-ar putea aduce în completare gândul românesc. Iată ce ni se povestește, în acest sens, într-o legendă din Bucovina (citată de Ov. Papadima în „*Sfarmă-Piatră*”, 1936). La început, ieșit din mâinile lui Dumnezeu, pământul era atât de pur, impecabil, încât era străveziu ca apa. Dar, Cain omorând pe Abel în împrejurările cunoscute și voind a-l ascunde în pământ, acesta eteric, transparent cum fusese creat, arăta degrabă păcatul; atunci, neîndurând nici el priveliștea, Dumnezeu îl întunecă, astfel ca pământul să poată doli nenorocirea. Lucian Blaga, care a cunoscut legenda, o așează între exemplele doveditoare de viziunea sofianică la români.

- va urma -

Note bibliografice:

11. Gaston Bachelard, *La Terre et les Reveries de la Volonte*, Librairie Jose Corti, Paris, 1984 (*Pământul și reveriile voinei*, trad. de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1998);

12. Alfred Adler, *Der Sinn des Lebens, Fischer Taschenbuch Verlag*, Frankfurt am Main, 1993 (*Sensul vieții*, trad. de Leonard Gavrilu, Editura IRI, București, 1995); 13. Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981;

14. Elena Niculiță-Voronca, *Studii de folclor*, București, 1908; 15. Fustel de Coulanges, *Cetatea antică*, Editura Meridiane, București, 1984; 16. Martin Heidegger, *Originea operei de artă*, Editura Univers, București, 1982, *Essays et Conférences*, Gallimard, Paris, 1958.

Elena Graure-Manta:
Timpul iubirii, lucrare
de artă, sticlă Bullseye

Șerban Teculescu

SCRISOARE DIN PARIS

Stimați cititori,

Romulus Cioflec a trăit două războaie. După primul război mondial, el s-a luptat, la Chișinău, pentru ca, după revenirea păcii, nația româna să fie mai puternică și mai unită. Al doilea război mondial și instaurarea comunismului a fost pentru el, ca pentru mulți romani de buna credință, o grea lovitură. Basarabia pentru care își pusese sufletul zece ani de zile a fost din nou invadată de... vecinii de la răsărit și a suferit din nou deznaționalizarea forțată.

Noi cei din generațiile actuale n-am trăit grozăviile războiului, dar iată că înfruntăm o încercare serioasă: pandemia Covid 19 care durează de doi ani și continuă, tulbură toate domeniile de activitate. Bineînțeles, necazurile nu sunt comparabile. Dar faptul că viața socială este limitată, că petrecem mult mai multă vreme acasă, în familia apropiată sau singuri, ar trebui să fie pentru fiecare dintre noi o ocazie de a gândi, de a analiza cursul vieții noastre. Nu numai în legătură cu epidemia ci privind toate aspectele existenței noastre. Am putea acum să citim ceea ce dădusem de o parte din lipsă de timp, să facem ordine în hârtiile și în gândirea noastră, în planurile noastre de viitor!

Din păcate, putini reușesc să folosească aceasta ocazie... Majoritatea, din care semnatarul fac parte, urmărim veștile, mereu și mereu neclare, ezitățile specialiștilor și ale autorităților din lumea întreagă. Și asta durează de doi ani de zile! Mai rău, mulți se opun deciziilor guvernamentale.

Îi vedem în Franța pe așa numiții „antivax” care manifestează în strada, în număr destul de redus și cu argumente puțin convingătoare. Foarte grav este că în România, în aceste zile de octombrie, numărul de decese a crescut teribil, astfel încât am ajuns „campioni mondiali” la numărul de decese pe milion de locuitori! Este singura cifră semnificativă, deși există îndoieli privind datele oficiale în numeroase țări...

Avem cu toții persoane apropiate care au suferit viroza și dintre care mulți au decedat.

Ce este de făcut? Bineînțeles, ne rugăm: „*Doamne, ocrotește-i pe români!*”. Dar în plus, când citim că 90% din cei decedați nu erau vaccinați, n-ar fi bine să facem față de cei care se opun vaccinării „muncă de convingere” (expresia este de trista amintire)?

Mă întreb din nou: ce-ar fi făcut Romulus Cioflec în aceste circumstanțe ?

Cristina Vișan:

Să vorbim, să scriem corect

Un rol important îl au prepozițiile, părți de vorbire neflexibile ce leagă atributul sau complementul de cuvintele pe care le determină. Ele au rol doar de elemente de relație. Însă, deseori în vorbire, dar și în scriere se produc substituiri de prepoziții datorate unor confuzii formale sau funcționale pe care ar trebui să le evităm, mai ales dacă dorim o exprimare aleasă.

1. Substituirii formale:

a. Confuzii produse prin folosirea, în construcții atributive, în locul lui *dintre*, cu sens partitiv, a lui *din*: Unul *din* colegi s-a simțit rău. (corect: Unul *dintre* colegi s-a simțit rău.); Fiecare *din* cei chemați a negat fapta. (corect: Fiecare *dintre* cei chemați a negat fapta.)

b. Confuzii reciproce care apar între prepoziția simplă *după* și cea compusă *de pe*: Un vecin *după* strada mea (corect: Un vecin *de pe* strada mea); O fată *după* la noi (corect: O fată *de pe* la noi); Îl cunosc *după* atunci (Îl cunosc *de pe* atunci.)

2. Substituirii de natură funcțională:

a. Prepoziția *la* în loc de *în*: Suntem *la* bătaia vântului politic. (corect: Suntem *în* bătaia vântului politic.)

b. Prepoziția *pentru* în locul lui *de*: A ținut cont și *pentru* faptul că nu s-a străduit destul. (corect: A ținut cont și *de* faptul că nu s-a străduit destul.); Am cumpărat un fier *pentru* călcat. (corect: Am cumpărat un fier *de* călcat.)

- c. Prepoziția *în* în locul lui *despre*: Colegul nostru a pus problema, *în* care, suntem convinși, merită să o analizăm cu atenție. (corect: Colegul nostru a pus problema, *despre* care, suntem convinși, merită să o analizăm cu atenție.)
- d. Prepoziția *pe* în locul lui *asupra*: Și-au axat atenția *pe* cele mai importante probleme. (corect: Și-au axat atenția *asupra* celor mai importante probleme.)
- e. Prepoziția *despre* în locul lui *de*: Și-a amintit *despre* vârsta copilăriei. (corect: Și-a amintit *de* vârsta copilăriei.); S-a interesat *despre* rezultatele la examen. (corect: S-a interesat *de* rezultatele la examen.)
- f. Prepoziția *pe* în loc de *cu*: Încălzirea funcționa *pe* lemne. (corect: Încălzirea funcționa *cu* lemne.)
- g. Prepoziția *din* în locul lui *în*: Au dat ajutoare celor care au venituri mici *din* sat. (corect: Au dat ajutoare celor care au venituri mici *în* sat.); Semnificația acestui gest constă *din* implicarea mai multor cetățeni. (corect: Semnificația acestui gest constă *în* implicarea mai multor cetățeni.)
- h. Prepoziția *între* în locul lui *dintre*: Am început capitolul despre literatura română *între* cele Două Războaie Mondiale. (corect: Am început capitolul despre literatura română *dintre* cele Două Războaie Mondiale.)
- i. Prepoziția *în* în loc de *pentru*: S-au scumpit biletele *în* taberele studențești. (corect: S-au scumpit biletele *pentru* taberele studențești.)

IN MEMORIAM – ION TOPOLOG

Luminița Cornea

S-a mai frânt un condei românesc

Redacția revistei „*Caietele de la Araci*”, publicație de literatură a *Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni* din Sf. Gheorghe, deplânge trecerea la cele veșnice a scriitorului **Ion Topolog**.

Pe la începutul anului 2013, profesorul și scriitorul Ion Popescu Topolog, cu o rară noblețe sufletească, a încurajat ideea apariției revistei *Caietele de la Araci*; în decursul anilor, a fost întru totul alături noi. Textele domniei sale au îmbogățit fiecare număr al revistei, fiind apreciate în mod deosebit de cititori. Fragmente din unele opere au apărut la noi pentru prima dată, precum piesa de teatru *Avram Iancu* ori fragmente din ultimele romane.

Muzeul etnografic, Săcele, iulie 2014: Ion Topolog și Luminița Cornea, la o lansare de carte semnată Liviu Dârjan

Scriitorul Ion Topolog a participat frecvent la evenimentele literare desfășurate la *Casa Memoria-lă „Romulus Cioflec”* din Araci, animând discuțiile și canalizându-le spre valorificarea operei scriitorului Romulus Cioflec, fiind unul dintre sprijinitorii culturii în grai românesc din această parte de țară.

Opera scriitorului Ion Topolog rămâne un model pentru mânuitorii condeului românesc. De acum înainte, noi, cei care l-am avut aproape, ne vom împărtăși din bogata-i operă, iar scriitorului îi vom păstra o vie memorie.

Rugăm pe Dumnezeu să-l odihnească în ceata Sfinților condeieri!

Ion Topolog
cu acad. Ion
Aurel Pop
și prof. Monica
Rusu, anul
2016, Brașov

IN MEMORIAM ION TOPOLOG

La 13 august 2021 a plecat discret, așa cum a trăit toată viața, dascălul, poetul, prozatorul și excelentul jurnalist Ion Topolog (n. 27 decembrie 1933, Scăueni, jud. Vâlcea), într-o lume despre care nu știm *absolut nimic*.

Profesorul Ion Topolog este o personalitate importantă a Brașovului și a culturii naționale, un cărturar distins și un prozator care știa să plămuiască lumi noi, cu personaje puternic individualizate, cu dialoguri incitante și cu intrigi din cele mai pasionante.

Se rețin ca realizări epice notabile cărțile ~ *Lovituri din umbră* (1967), *O parte din continent* (1968), *Denisa* (1970), *Torna, torna, fratre* (1971), *Pașii* (1973), *Cicoarea* (1977), *Nufărul alb* (1982), *Urmașii lui Euclid* (1986), *Tatăl și fiul* (1995), *Povestiri de la Portul Euxin* (2002) și *Telescop pe dealul Melcilor* (2003), precum și alte culegeri de povești și povestiri.

Opera lui Ion Topolog, încă dintru început, a fost receptată cu atenție și cu o anume rigoare profesională de istorici și critici literari cu autoritate, precum

Cornel Regman, Mircea Iorgulescu, Voicu Bugariu, Magdalena Popescu, Dan Cristea, Vlad Sorianu, Alexandru Ștefănescu, Gheorghe Glodeanu, Ștefan Cucu, Constantin Hârlav și alții.

Dascălul Ion Topolog știa multă carte, avea lecturi esențiale și temeinic asimilate, apela întotdeauna la autori și cărți de referință fundamentale, era prețuit și chiar iubit de discipoli, întrucât le stimula interesul pentru lectură, analiză și dezbateri inteligente.

L-am cunoscut în ultimii ani, când o anume resemnare și tristețe începeau să-l neliniștească și, uneori, să-l deruteze.

Acum, cred că e momentul, să ne apropiem de opera și memoria unui cărturar, cu totul remarcabil, să-i citim și să-i recitim cărțile, să-i cercetăm biografia și bibliografia, să-i evaluăm meritele și, mai ales, să consemnăm în *istoria literaturii* realizările sale.

Un astfel de scriitor, cu o operă din cele mai interesante, a privit, cu înțelepciune și cu înțelegere, evenimentele existențiale, pe care le-a transfigurat într-o fermecătoare ficțiune.

Ion Topolog – Sf Gheorghe, 19 octombrie 2019, lansare de carte Romulus Cioflec

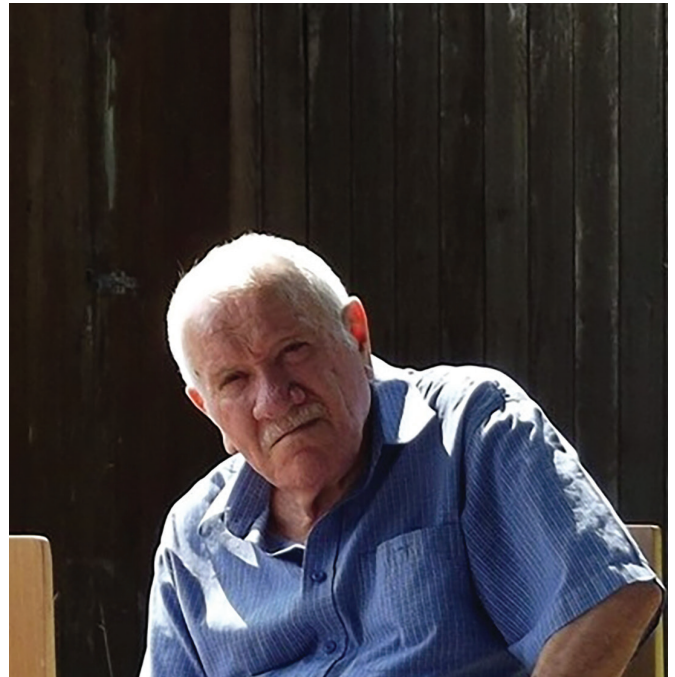
Ion Topolog cu Nicolae Scurtu (în spate Ionel Simota) la Târgul de Carte Libris, Brașov, iulie 2016

„AM FOST O DATĂ ABSOLUT” (Ion Topolog – *Cicoarea*, 1977)

Plecat, dar nu de tot, Ion Topolog a fost, cel puțin o dată, absolut prin scris. Am ales pentru o scurtă analiză literară ediția I a romanului *Cicoarea* tocmai pentru că acțiunea narativă dă un sens interesant acestei zone din Ardeal în care autorul însuși a trăit și lucrat – este vorba de Rupea, Còbor, Daia, Homorod, Sf. Gheorghe, Covasna, zona aflată în apropiere de locurile în care a creat și trăit o altă personalitate culturală enciclopedică, Romulus Cioflec. Revista *Caietele de la Araci* poartă și ea sub copertă preocuparea scriitorului Ion Topolog pentru tot ce înseamnă eternizarea moștenirii culturale românești.

Aplecat asupra temelor universal valabile- iubirea, natura, lupta pentru ieșirea din mediocritate, puritatea, menirea omului, trecerea timpului, dar și duplicitatea umană, lașitatea și parvenitismul- I. Topolog scria în 1977 un roman modern prin utilizarea persoanei a II-a singular, metodă creativă preluată, într-o efuziune modernistă, direct de la Michel Butor care, în *Renunțarea* (titlul original *La Modification*), se detașează de personajul său, dedublându-l. Astfel, unul este cel care acționează, celălalt este cel care vorbește, i se adresează lui Paul Boian, eroul nostru din *Cicoarea*: „*Pentru aceasta trebuia să te întorci la băiatul acela care era cu un an în urmă, să dai înapoi timpul...*”.

Dar care sunt semnele prezenței sale auctoriale, a rămânerii sale în roman, a recunoașterii sale de către cei care l-am cunoscut și reținut în viețile noastre? Să fie Ion Topolog inginerul de 25 de ani, Paul Boian, un ansamblu moral de însușiri ideale, un învingător al provocării profesionale la care este supus, un idealist înfocat și absolut în comportament, o entitate răsărită întâmplător pe un drum încărcat de cicoare albastră, un tânăr receptat cu dificultate, ca în orice început, de străini? Ce îl izolează de grupul social din Còbor și cum de este totuși acceptat? Să fie cel care recită culcat cu fața în sus “Pe culme sus sunt trei goruni,/ Pe culme sus au fulgerat trei salve...”? Sau este cel care pune în funcțiune centrala termică, se implică, suferă și trăiește într-o stare de agitație interioară permanentă?... În fiecare iposta-

Ion Topolog la Araci, La umbra nucului bătrân, 2018

ză el și-a înscris povestea personală...Recunoaștem absolutul exilat aiurea prin repartiție, ca și absolutul de filologie de la Cluj, Ion Popescu (Topolog), recunoaștem zona geografică minunată în care și-a creat un statut social și profesional- împrejurimile localității Rupea, ne este familiară și pasiunea sa pentru recitare, pentru poezie și pentru eternul feminin.

Dintre toate, tema timpului este reluată iar și iar în creația sa, aceasta revenind constant și în paginile *Cicoarei*, are ca simbol drumul și lujerul florii albastre. Timpul este legat indestructibil de reușita prin muncă și de nerenunțarea la principii. Textul sună așa, ca în *Tinerete fără bătrânețe*: „*Ai trecut valea și te-ai îndreptat spre podul Gligorii, ai urcat până pe culme, gâfâind. Fiecare pas îl simțeau ca pe o cădere a unei verigi din lanțul acela lung și ruginit, care se aude pe undeva pe lângă fiecare om. Era un fel de eliberare, necesară, dar pe moment inexplicabilă*”. Iar celălalt se răstește autoritar „*Ce faci, mă? Fă cumva! Ia-o din loc, du-te la regiune să-ți dea în altă parte. Haide, dă-i drumul, nu vezi că nu merge?*”...căci absolutul nostru este un intelectual activ, venit la Rupea să construiască noua ordine socială la Fabrica de parchet, dar pe care autoritățile

nu prea sunt dispuse să îl întâmpine. El este un revoltat, își exprimă frustrarea inutilității pe care i-au aplicat-o ceilalți, șefii, astfel „*Metamorfoza dumitale mă lasă rece, e caracteristică tâmpiților, vreau să spun celor lipsiți de personalitate.*” El găsește acolo o lume în miniatură care nu prea are chef să i se strice socotelile cu mirările lui, cu entuziasmul inutil, așa că, de la profesorul de matematică până la falsul inginer Dabija, cam toți îl privesc de la distanță. Boian începe aventura devenirii sale luptând, suferind, pierzând, adică muncește și iubește, se maturizează din mers, nu renunță, crește.

Ce suntem noi, aruncați în lume? Cine ne dă tarie? Cum putem uita disperarea trecerii timpului, sufocarea florilor albastre în praful existențial? iată ce propune romanul. Iar iubirea salvează, cel puțin pentru o vreme...

În sfârșit, Paul Boian înțelege că inocența sufletească nu are cum folosi în realitate, degeaba caută răspunsuri la cei din jur, nealeși, ci impuși. „*La urma urmei eram un copil,...un frate al dumitale*

mai mic, un prost de băiat care alerga de la unul la altul și spunea: Uite, sunt și eu pe lume, știu să fac asta și asta, am chiar o părere, și să vedem, se potrivește sau nu cu a dvs.? Iar noțiunea de risc și cea de violență sunt prezente de la primele pagini, odată cu bețivul sugrumat în căruță, continuând cu atacul de pe marginea drumului asupra personajului masculin, cu prăbușirea barajului și cu încercarea de lapidare din partea bărbatului gelos pe iubirea lui Paul cu Carmen-Esthera. Dar chiar și așa, poți să fii absolut în dragoste, nu? „*Însă măcar în iubire riscul trebuia asumat, ce să oprești pentru tine, prefăcătoria lașă, trăiește o dată senzația aia de absolut în iubire, să poți zice după aceea „Am fost o dată absolut”. Stranie și sublimă stare.*”

Între Paloș și Homorod, între Araci și Brașov, acest areal literar ni l-a oferit pe autorul Ion Topolog așezat între coperțile *Caietelor de la Araci* ca un drum albastru.

Brașov, octombrie 2021

DIN ACTIVITĂȚILE DE EDUCAȚIE MUZEALĂ DESFĂȘURATE LA CASA MEMORIALĂ „ROMULUS CIOFLEC” DIN ARACI

*Ateliere creative de Ziua Eroilor
la Casa Memorială Romulus Cioflec din Araci*

*Activități de pedagogie muzeală, sala de pedagogie
din cadrul Casei Memoriale „Romulus Cioflec”*

Activități de pedagogie muzeală în curtea Casei Memoriale „Romulus Cioflec”

Activități în sala de pedagogie din cadrul Casei Memoriale „Romulus Cioflec”

Stânga jos: Ateliere creative de Ziua Copilului la Casa Memorială Romulus Cioflec din Araci

Dreapta jos: Ateliere creative la Casa Memorială „Romulus Cioflec”, puzzle

Ateliere de scriere la Casa Memorială „Romulus Ciofleac” din Araci

Ateliere de toamnă la Araci

Revistă editată de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni (MNCR)

din Sfântul Gheorghe - director Valerii Kavruk.

ISSN 2559 – 4753, ISSN-L 2559 – 4753.

E-mail: secretariat@mncr.ro

Redacția: Luminița Cornea-redactor-șef; Nicolae Scurtu (București)-secretar de redacție; Cristina Felea-Baubec, Victor Durnea (Iași), **Ion Topolog**, Ionel Simota, Marinela Brezeanu-Ujvarosi - redactori.

Corespondenți din afara țării: Iurie Colesnic (Chișinău), Vadim Bacinschi (Odesa), Cornel Dimovici (Germania), Elena Graure-Manta (Germania), Dalila Özbay (Turcia), Șerban Teculescu (Paris).

Tehnoredactare: Zita Horvath